

Bomenbeleidsplan

‘De stad leeft óp onder bladeren’

Leidschendam-Voorburg 2026-2036

Park Vreugd en Rust

Inhoudsopgave

Voorwoord Marcel Belt	5
Samenvatting.....	7
1. Inleiding	9
1.1 Inhoud	9
1.2 Omgevingsvisie	11
1.3 Wettelijke kaders en uitgangspunten	12
1.4 Leeswijzer	12
2. Visie en doelstellingen.....	13
2.1. Visie.....	13
2.2 Doelstellingen	15
3. Opbouw van het bomenareaal.....	17
3.1 Analyse bomenbestand	17
4. Beleid voor bomen 2026-2036	23
4.1 Ons bomenbestand groeit de komende 10 jaar met 2000 bomen	23
4.2 Onze bomen worden beter beschermd	23
4.3 Het versterken van de regels omtrent het kappen van bomen.....	26
4.4 We planten primair inheemse bomen voor versterking van de biodiversiteit.....	27
4.5 Bij ons bomenbeheer houden we rekening met circulariteit	29
4.6 We betrekken bewoners bij de bomen in de stad.....	30
4.7 We investeren in een gezond bomenbestand	30
4.8 We geven ruimte aan de levenscyclus van bomen.....	37
5. Richtlijnen voor het beheer	39
5.1 Beheer en onderhoud van de bomen in Leidschendam-Voorburg	39
5.2 Omgaan met overlast en klachten.....	40
5.3 Communicatie	42
6. Participatie en onderzoek	43
7. Financiën	45
8. Uitvoeringsagenda Bomenbeleidsplan 2026-2036.....	47
Bijlage 1 Wettelijke en beleidsmatig kader	49
Bijlage 2 Criteria voor beoordeling van monumentale bomen.....	50
Bijlage 3 Hoofdgroen/boomstructuur en 3-30-300 regel.....	51
Bijlage 4 Inpassingskader Bomen (voorbeeld, nog nader uit te werken).....	55
Bijlage 5 Register ecologische bomen	57
Bijlage 6 Handboek Beheer Openbare Ruimte (nader uit te werken).....	58
Bijlage 7 Afwegingskader en uitgangspunten overlastbomen.....	59
Bijlage 8 Interviews.....	61

*De combinatie van bomen, oevergroen
en water versterkt de stedelijke ecologie.*

Voorwoord

In gesprekken met inwoners uit alle delen van Leidschendam-Voorburg klinkt 1 boodschap luid en duidelijk door: bomen en groen worden enorm gewaardeerd. Dat is niet voor niets: denk aan de vele bomen langs onze prachtige lanen en in parken. Meer dan 900 verschillende soorten en zelfs exemplaren uit 1730 met een omtrek van bijna 7,5 meter. En vele bomen met een uniek verhaal, zoals de Anne Frank-boom die begin 2025 is geplant om 80 jaar vrijheid te vieren. De vele bomen en andere beplantingen zorgen ervoor dat mensen zich thuis voelen in onze gemeente. Ze willen dat al dit groen blijft zoals het is, en dat het juist nog meer en beter (of sterker) wordt. Dat is ook nodig, zeker nu we ons moeten aanpassen aan het klimaat dat verandert.

Met dit nieuwe bomenbeleid zetten we daar krachtig op in. We beschermen onze bomen, zorgen voor betere omstandigheden en planten ook nieuwe bomen. Want uiteindelijk zijn alle bomen belangrijk voor onze gemeente. Ze maken onze omgeving aantrekkelijker, helpen ons tegen de gevolgen van klimaatverandering, zorgen voor schonere lucht en zijn onmisbaar voor planten en dieren.

Concreet zetten we in op 4 maatschappelijke doelen:

- **Een prettige leefomgeving:** bomen geven sfeer, rust en schoonheid aan onze gemeente en zijn ook cultureel en historisch van belang
- **Klimaatadaptatie:** bomen vangen water op, zorgen voor schaduw en verkoeling en gaan zo hittestress tegen
- **Gezondheid:** bomen zuiveren de lucht en verbeteren zo onze gezondheid
- **Biodiversiteit:** bomen bieden een schuilplaats en voedsel voor allerlei dieren en zijn daardoor cruciaal voor een rijk en veerkrachtig ecosysteem

Daarom planten we flink wat extra bomen bij en zorgen we dat de bomen die er al staan gezonder en ouder kunnen worden. We werken ernaartoe dat in 2036 al onze wijken voldoen aan de 3-30-300 regel. Dat doen we door:

- **Te investeren** in meer, betere en grotere bomen
- Zorgen dat bomen **altijd een plek** krijgen in nieuwe ruimtelijke plannen ontwikkelingen
- **Ons beheer te verbeteren**, bijvoorbeeld door bomen op betere plekken te laten groeien en vaker inheemse (Nederlandse) boomsoorten te gebruiken

- **Inwoners actief te betrekken** en te ondersteunen bij het zelf planten van meer bomen

We starten direct met concrete acties. De komende 10 jaar planten we ieder jaar minimaal 200 extra bomen. We beginnen in wijken met veel steen en weinig groen waar we nog niet genoeg schaduw (30%) van boomkronen hebben, op schoolpleinen en op plekken die belangrijk zijn voor versterking van de natuur. Voor iedere nieuwe jonge inwoner zetten we een geboortebom klaar, we vieren elk jaar Boomfeestdag, en investeren in ons eigen 'lopend bos' van verplaatsbare boombakken die door de wijken reizen als tijdelijke vergroening. Daarmee brengen we groen naar de buurt en laten we zien hoe fijn blijvend groen kan zijn.

Zo werken we samen met inwoners aan een sterke, groene en toekomstbestendige gemeente. Voor vandaag én voor de generaties na ons.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Marcel Belt
Wethouder Groen, Klimaat & Openbare Ruimte

Chillen in het park.

Samenvatting

De gemeente Leidschendam-Voorburg wil een aantrekkelijke, groene en klimaatbestendige leefomgeving zijn. Bomen spelen hierin een cruciale rol vanwege hun bijdrage aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en leefbaarheid. Dit Bomenbeleidsplan 2026-2036 'De stad leeft óp onder bladeren', geeft richting aan de wijze waarop de gemeente in de komende tien jaar omgaat met het bomenbestand in de openbare ruimte.

In het plan staat de visie centraal om te werken aan een gevarieerd en toekomstbestendig bomenbestand, waarvan mens en dier steeds meer profiteren. Het doel is om het aantal bomen met minimaal 2.000 te laten groeien en de boomkroonbedekking in de gemeente te vergroten van 26% naar 30%. Hiermee wordt ingespeeld op de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress en wateroverlast, en wordt de biodiversiteit versterkt. Dit doen we niet alleen door de aanplant van 2000 extra bomen maar door bij projecten te sturen op 30% kroonbedekking, te investeren in betere groeiomstandigheden van bestaande en nieuwe bomen waardoor kruinen groter kunnen worden, bewoners te activeren en initiatieven te stimuleren én door geboortebomen te schenken.

Andere belangrijke speerpunten zijn:

- het versterken van de regels omtrent het kappen van bomen;
- het beter beschermen van bestaande bomen, met nadruk op inpassing bij ruimtelijke ontwikkelingen;
- de voorkeur voor het planten van inheemse soorten die een hogere ecologische waarde hebben;
- het verbeteren van groeiplaatsen en de levenscyclus van bomen respecteren;
- het stimuleren van participatie van inwoners en maatschappelijke organisaties;
- het toepassen van circulaire en duurzame materialen bij beheer en aanplant.

Met dit beleid legt de gemeente niet alleen de basis voor een robuust en veerkrachtig bomenbestand, maar draagt zij ook bij aan een groenere, gezondere en aantrekkelijkere leefomgeving voor huidige én toekomstige generaties. Actieve samenwerking met inwoners, bedrijven en andere stakeholders is hierin essentieel.

Het bomenbeleidsplan bestaat uit twee delen:

1. Visie en beleidskader – Dit deel biedt het toetsingskader voor besluiten over bomen en vormt de basis voor de inrichting van de openbare ruimte.
2. Uitvoeringsagenda – Hierin worden concrete acties uitgewerkt om de gestelde doelen te bereiken, met jaarlijkse monitoring en bijsturing waar nodig.

Met dit beleidsplan onderstreept de gemeente haar groene ambitie en geeft zij concreet invulling aan een toekomstbestendig bomenbestand.

Schaduwrijke plekken zorgen voor verkoeling op zomerse dagen.

1. Inleiding

Leidschendam-Voorburg wil een aantrekkelijke, groene, klimaatbestendige gemeente zijn. Bomen zijn daarbij van essentieel belang. Zonder bomen is er geen leefbaarheid. Ze geven ons zuurstof, zuiveren onze lucht, verlagen hittestress, bieden voedsel en verblijfplaatsen voor dieren en insecten. We willen meer bomen en gezonde bomen die echt uit kunnen groeien en oud worden. Met dit bomenbeleidsplan bewaken en versterken wij ons bomenbestand. We zetten in op een toekomstbestendig bomenareaal dat ons, en de generaties na ons, beschermt tegen de gevolgen van klimaatverandering en zorgt voor een rijke biodiversiteit waar mens en dier van afhankelijk zijn.

In onze dichtbevolkte gemeente is de ruimteclaim enorm: we willen wonen, werken, sporten, bewegen, spelen, parkeren, winkelen, wandelen, fietsen en nog veel meer. Ondergronds wordt steeds meer ruimte ingenomen door kabels en leidingen. Het gevolg hiervan is dat er steeds minder ruimte is voor bomen. Terwijl het verlies van onze bomen zal leiden tot ernstige gevolgen voor het milieu, het klimaat en de levensomstandigheden van mensen en dieren, en de biodiversiteit.

Daarnaast geven veel inwoners aan dat zij meer groen wensen in hun wijk of straat. Uit verschillende participatietrajecten blijkt dat inwoners bomen als essentieel onderdeel van hun leefomgeving zien en het verdwijnen van groen als een groot gemis ervaren. Tegelijkertijd ontvangen we allerlei vragen en klachten over bomen. Dit vraagt om een heldere visie op de toekomst van onze bomen, richtlijnen voor nieuwe ontwikkelingen, praktische handvatten voor boombescherming en boombeheer en transparante communicatie richting bewoners. Voor de komende 10 jaar hebben we daarom de onderstaande visie opgesteld:

“We werken aan een groter, gevarieerd en toekomstbestendig bomenbestand, waarvan mens en dier de komende 10 jaar steeds meer profiteren”.

Met deze visie geven we een flinke boost aan het ontwikkelen van een groter, gevarieerd en toekomstbestendig bomenbestand. Voor het implementeren van de visie is verdere uitwerking en inbedding in processen en projecten

Ooievaarsnest bovenin een gekandelaberde boom

noodzakelijk. Dit staat beschreven in hoofdstuk 8; de uitvoeringsagenda.

1.1 Inhoud

Actualisatie van het bomenbeleid is nodig. De wereldwijde verandering in biodiversiteit en klimaat hebben grote gevolgen voor een leefbare toekomst en vragen om een nieuwe benadering van ons bomenareaal. Het bomenbeleid geeft verdieping aan beleidsdoelen uit de Omgevingsvisie. Bomen zijn bepalend voor onze groene identiteit. Met vergroening als belangrijke opgave voor de langere termijn, is het essentieel om nieuwe bomen aan te planten, goed voor de bestaande bomen te zorgen en deze te beschermen. Dit vraagt om een helder, samenhangend beleid, dat ook randvoorwaarde geeft voor de uitvoering. De wens voor behoud van bomen en voor een gedegen onderbouwing voor verwijdering of vervanging van bomen, is regelmatig onderwerp van gesprek met bewoners. Het onderstreept de duidelijke wens voor een nog groenere en leefbare stad, evenals ten behoeve van duidelijkheid, eenduidigheid en transparantie.

Het Bomenbeleidsplan 2026-2036 is tot stand gekomen in samenwerking met diverse belangengroepen en in afstemming met de gemeentelijke organisatie. Het Bomenbeleidsplan 2026-2036 bestaat uit twee onderdelen. Deel 1 behandelt de visie en de doelstellingen waarmee wij de komende 10 jaar ons bomenbestand willen behouden en versterken. Deel 2 is het uitvoeringsplan waarin alle maatregelen staan

Biodiversiteit en
plaagonderdrukking

Wind- en
geluiddemping

Klimaat reguleren

Voedsel productie

CO₂ vastleggen

Sociaal

Emotioneel

Gezondheid

Economisch
(werkgelegenheid)

Recreatie

Bodemvrucht-
baarheid

Educatie

**De groene ruimte in en om
de stad heeft veel functies
voor mensen en dieren**

*De ecosysteemdiensten of voordelen
die bomen aan ons mensen bieden.
Bron: gemeente Amsterdam*

beschreven waarmee we onze doelen gaan bereiken.

Deel 1: Visie

Het visiedeel dient als toetsingskader voor het nemen van besluiten voor de uitvoering van de juridische regels (onder andere kapvergunningen en andere delen van de omgevingsvergunningen) voor bomen. Het vormt de basis voor het opstellen van gebiedsvisies en (her)inrichtingsplannen. In dit deel zijn ook de inrichtingseisen voor beheer en aanleg opgenomen. Deze inrichtingseisen zijn essentieel voor het bereiken van de doelstellingen en moeten overgenomen worden in het Handboek Beheer Openbare Ruimte. Omdat het handboek geactualiseerd moet worden en dit nog even op zich laat wachten, worden deze inrichtingseisen van toepassing met vaststelling van het beleidsplan.

Deel 2: Uitvoeringsplan

Het uitvoeringsplan van dit bomenbeleidsplan geeft aan met welke concrete maatregelen we de visie en de doelstellingen willen bereiken. In de eerste bijlage staat een beknopte uitvoeringsagenda voor het eerste jaar (2026). In dit jaar focussen we op het implementeren en ontwikkelen van mogelijkheden en maatregelen voor de volgende negen jaar om onze doelstellingen te realiseren. Ieder jaar vindt een check plaats of de opgestelde planning nog steeds gehandhaafd blijft. Deze check is nodig omdat naast het uitvoeringsplan en beheer, we onze doelen bereiken via nieuwe ontwikkelingen, herinrichting, vervangingsopgaven en integrale

programmering.

De uitvoering van het bomenbeleid sluit aan bij de werkwijze zoals ontwikkeld in het Groenactieplan 2024–2026. Om onze doelen te realiseren hanteren we vier samenhangende sporen:

- Inbedding: vergroening via ruimtelijke projecten en herinrichting;
- Impuls: versnelling van vergroening via extra investeringsmiddelen;
- Inwoners: ondersteuning en activering van bewonersinitiatieven;
- Beheer: inzet van bestaande beheerbudgetten, met ruimte voor herinrichting van beheer én een aanvullende impuls vanuit de Kadernota 2025.

Deze structuur zorgt voor een integrale en efficiënte uitvoering van het beleid en sluit aan bij het bredere gemeentelijke vergroeningbeleid.

1.2 Omgevingsvisie

In 2024 is de Koersnotitie, de voorloper van de Omgevingsvisie, vastgesteld. Hierin beschrijven we een integrale visie met strategische beleidskeuzen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Er spelen veel maatschappelijke vraagstukken die invloed hebben op onze leefomgeving. Denk aan de klimaatverandering, het woningtekort, de stikstofcrisis of de toenemende druk op de groene ruimte. Dit vraagt om een andere visie op bomen en een andere vorm van de bescherming van bomen. In de Omgevingsvisie wordt naar dit

Bomenbeleidsplan verwezen. Uiteindelijk zal dit Bomenbeleidsplan onderdeel uitmaken van het Omgevingsprogramma Groen.

1.3 Wettelijke kaders en uitgangspunten

Binnen dit bomenbeleidsplan houden we rekening met het bestaande beleidskader en relevante wet- en regelgeving, waaronder het omgevingsplan, het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) en het Burgerlijk Wetboek. Daarnaast wordt vooruitgekeken naar de toekomstige Omgevingsvisie, die op dit moment in voorbereiding is. In die visie zal het Bomenbeleidsplan worden gepositioneerd als richtinggevend kader voor de fysieke leefomgeving. Het is daarbij voorstelbaar dat het Bomenbeleidsplan op termijn wordt opgenomen in een nog te ontwikkelen Omgevingsprogramma Groen, wat betreft uitvoering. Deze kaders zijn samengevat in bijlage 1.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat onze visie en doelstellingen voor bomen de komende 10 jaar. In hoofdstuk 3 analyseren we de huidige stand van zaken van het bomenareaal van Leidschendam-Voorburg. Hoofdstuk 4 is gewijd aan het beleid en hoe we met onze doelstellingen de visie gaan realiseren. In hoofdstuk 5 gaan we nader in op de richtlijnen voor het beheer. Hoofdstuk 6 beschrijft het participatie -en onderzoeksproces en hoofdstuk 7 gaat in op de financiën. Vervolgens zijn alle bijlagen te vinden waarnaar verwezen wordt.

Grote variatie aan bomen in het Mariënpark zorgt voor afwisseling in vorm en kleur en beperkt risico's op ziektes.

2. Visie en doelstellingen

2.1. Visie

“We werken aan een gevarieerd en toekomstbestendig bomenbestand, waarvan mens en dier de komende 10 jaar steeds meer profiteren”.

Bomen, de indrukwekkende, oude reuzen van de natuur, zijn niet alleen fraaie ornamenten in het landschap. Ze zijn onmisbaar voor een gezonde planeet en zorgen voor het behoud van leven zoals wij dat kennen. Het is moeilijk voor te stellen hoe onze wereld eruit zou zien zonder bomen. Het verlies van onze bomen zal leiden tot ernstige gevolgen voor het milieu, het klimaat en de levensomstandigheden van mensen en dieren, en de biodiversiteit.

In een steeds warmer wordend stadsklimaat, afgewisseld met langdurige natte en droge, hete periodes, bieden bomen ons verkoeling, verminderen wateroverlast en geven ons zuurstof. Ze slaan CO₂ op en vangen fijnstof af. Ze zorgen voor een vruchtbare grond en zuiveren onze bodem van verontreinigende stoffen. Bomen hebben ook een positief effect op het welzijn van mensen. Ze reduceren stressklachten en de kans op depressie en angststoornissen. Ze bevorderen de cognitieve ontwikkeling en nodigen mensen uit om naar buiten te gaan, om te bewegen en sociale interacties aan te gaan.

De bebouwde omgeving is niet de plek waar een boom van origine groeit. Dat maakt bomen kwetsbaar. Ze zijn gebonden aan hun plek en hebben baat bij rust terwijl in de stadse dynamiek allerlei activiteiten plaatsvinden in de nabijheid van bomen. Een goede groeiplaats is voor een boom cruciaal. Want om te kunnen groeien, heeft iedere boom leefruimte nodig, zowel boven als onder de grond. Bomen zijn afhankelijk van voldoende vocht, zuurstof en organische stof in de bodem en een voldoende ruime groeiplaats. Als dat aanwezig is, kunnen bomen oud worden. Tenminste, wanneer we ze ongemoeid laten. Dit is een uitdaging bij ruimtelijke ontwikkelingen. Soms staan ze in de weg of raken ze beschadigd door graafwerkzaamheden of aanrijdingen. Dat maakt ze vatbaar voor ziekten, remt de ontwikkeling en verkort de restlevensduur van bomen ernstig. Met dit bomenbeleidsplan bewaken en versterken wij ons bomenbestand. We zetten in op een toekomstbestendig bomenareaal dat ons, en de generaties na ons, beschermt tegen de

gevolgen van klimaatverandering. We focussen primair op inheemse bomen, omdat deze meer bijdragen aan de biodiversiteit dan exoten. Verscheidenheid aan soorten en diversiteit in leeftijdsopbouw zijn van groot belang. In een goed ontwikkeld bomenareaal komen alle levensfasen van bomen voor: zaailingen, jonge bomen, volwassen bomen, stokoude giganten en ook dode bomen. Binnen de verscheidenheid is er speciale aandacht voor wintergroen. Groenblijvende bomen bieden het hele jaar door structuur en kleur en bieden ook schuil- en rustplaatsen voor fauna. Kortom, hoe meer variatie, hoe groter de biodiversiteit.

Ik ben een tamme kastanje (*Castanea sativa*) met een stamdiameter van 247 cm. Ik ben 20 meter hoog en heb een bladoppervlak van 411 m². Ik ben belangrijk want ik lever jaarlijks 65 dagen zuurstof voor 1 persoon. Ik houd jaarlijks 800 liter regenwater vast. Ik vang jaarlijks 386 gram luchtvervuiling en 15,0 kilogram CO₂ af. Totaal heb ik 7.500 kilogram koolstof opgeslagen. Dit staat gelijk aan 252.523 autokilometers.

TreeTags maken het belang van bomen voor mens en omgeving zichtbaar. Een TreeTag is een poster aan een bijzondere boom die vertelt hoe belangrijk de boom is voor mens en maatschappij.

*Bomen laten je de seizoenen beleven
met bloesempracht in het voorjaar.*

wOm de biodiversiteit veerkrachtig te maken, is het van belang dat groengebieden en boomstructuren in de stad niet geïsoleerd liggen, maar met elkaar verbonden worden, zodat dieren zich makkelijker kunnen verplaatsen. Onze gemeente staat voor een grote woonopgave. Daarnaast vinden er talrijke nieuwe herinrichtingen en vervangingsprojecten in de openbare ruimte plaats. Hierbij is het uitgangspunt een natuurinclusieve woonomgeving waarbij het behouden en beter beschermen van aanwezige bomen cruciaal is voor een aangename en kwalitatieve leefomgeving. Vanuit beheer en onderhoud investeren we in een gezond en robuust bomenbestand. We monitoren de veiligheid van onze bomen en nemen zo nodig maatregelen om de veiligheid te garanderen. Daarnaast ondernemen we acties om onze bomen een goede start te geven en in goede conditie te houden met als doel meer volwassen bomen in de stad. Zo investeren we in het optimaliseren van de levensduur van ons bomenareaal.

Tot slot: De gemeente kan dit allemaal niet alleen. Per slot van rekening staan veel bomen op particuliere grond en die dragen allemaal bij aan een groen en leefbaar Leidschendam-Voorburg. Als we samen met de omgeving optrekken, bereiken we meer. Inwoners van Leidschendam-Voorburg zijn nauw verbonden met de bomen in hun buurt, wijk en stad. Dit vraagt van de gemeente dat ze tijdig en helder communiceert over het beheer en onderhoud van de bomen en ingrepen die onvermijdelijk zijn. Ook spant de gemeente zich in om bewoners, maatschappelijke organisaties e.a. actief te betrekken bij het beheer. Het knotten van de wilgen in polder Essesteijn is hier een voorbeeld van. Het aanplanten van extra bomen op particuliere grond levert een waardevolle bijdrage. Daarom stimuleren we de aanplant van bomen door het bieden van informatie over de positieve effecten, aanschaf en beheer en een ondersteuningsregeling voor bewoners, verenigingen, scholen en bedrijven met initiatieven in een algemeen belang.

2.2 Doelstellingen

Vertrekpunt van het bomenbeleid is de visie dat Leidschendam-Voorburg een aantrekkelijke groene gemeente wil zijn met een verkoelend bomenbestand. Bomen zijn niet alleen mooi, zij brengen ook verkoeling in de bebouwde omgeving en zijn belangrijk voor gezondheid en welzijn van de mensen die in de gemeente wonen en werken. De stad leeft óp onder bladeren! Leidschendam-Voorburg koestert de groene

identiteit en wil verder vergroenen. Enerzijds door daadwerkelijk het aantal bomen toe te laten nemen en anderzijds door te investeren in betere groeiomstandigheden en betere bescherming van bestaande bomen uitgroeien zodat deze uit kunnen groeien tot gezonde volwassen exemplaren waar mensen lang van kunnen genieten. Dat wil zij doen door uitvoering te geven aan onderstaande doelstellingen. Hoe wij de doelstellingen willen bereiken, wordt uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4.

- **Ons bomenbestand groeit de komende 10 jaar met 2000 bomen.** Om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan, groeit het bomenbestand de komende 10 jaar met 2000 bomen. De totale boomkroonprojectie binnen stedelijk gebied groeit daarbij van 26% naar 30%. Deze aanplant is de belangrijkste bijdrage aan het vergroten van de kroonbedekking.
- **Onze bomen worden beter beschermd.** We gaan de belangen van bestaande bomen bij projecten tijdiger en zorgvuldiger afwegen door heldere besluitvorming.
- **Het versterken van de regels omtrent kappen van bomen.** Het belang van bomen vergt een kritischere beoordeling van vergunningsaanvragen voor het kappen van bomen.
- **We planten primair inheemse bomen voor versterking van de biodiversiteit.** Inheemse soorten dragen meer bij aan de biodiversiteit dan uitheemse soorten. Om dit belang te verankeren, werkt de gemeente met een Register ecologische bomen.
- **Bij ons bomenbeheer houden we rekening met circulariteit.** Bij de aanplant streven we naar duurzaam materiaalgebruik, met voorkeur voor natuurlijke en afbreekbare materialen.
- **We betrekken bewoners bij de bomen in de stad.** Samen met stakeholders en bewoners creëren wij meer draagvlak en bewustwording voor bomen in de stad door o.a. ons bomenbestand digitaal inzichtelijk te maken.
- **Investeren in een gezond bomenbestand.** Ons bomenbestand is heel waardevol en daar zijn we zuinig op. We investeren in onze bomen om deze gezond oud te laten worden.
- **We geven ruimte aan de levenscyclus van bomen.** Waar mogelijk behouden we aftakelende bomen en dood hout vanwege hun ecologische waarde.

3. Opbouw van het bomenareaal

3.1 Analyse bomenbestand

De gemeente Leidschendam-Voorburg beheert ruim 38.000 bomen die ook geregistreerd staan in haar beheersysteem. Dit zijn allemaal op zichzelf staande bomen zoals laan- en straatbomen en bomen in grasvelden, berm, oevers en parken. Afhankelijk van de wijk varieert dat van 0,2 boom per inwoner tot meer dan 15 bomen per inwoner. In de gemeente staan eigenlijk nog veel meer bomen maar de bomen in bosplantsoen (dichte beplanting van meestal inheemse bomen en struiken) worden niet in dit aantal meegenomen.

Bodemopbouw

De bodemopbouw van Leidschendam-Voorburg is sterk bepalend voor waar en hoe bomen kunnen groeien. De gemeente ligt op een overgangsgebied van strandwallen en strandvlaktes ten westen van de Vliet naar het veenweidegebied ten oosten daarvan. De zandige strandwallen bieden ruimte aan soorten die een goed doorlatende bodem vragen, terwijl de venige en kleiige bodems elders juist vochtminnende soorten vragen. Door bij aanplant en beheer rekening te houden met deze bodemkundige variatie, kunnen bomen optimaal groeien en bijdragen aan een robuust, gevarieerd en klimaatbestendig bomenbestand.

Dit vraagt om een zorgvuldige afstemming tussen boomsoort en bodemtype, wat leidt tot een duurzame en veerkrachtige groenstructuur.

Assortiment

In totaal staan er ongeveer 1000 verschillende boomsoorten in de gemeente. Ongeveer de helft van het assortiment is inheems, de andere helft is uitheems. Inheemse soorten zijn soorten die van nature voorkomen in ons land. Circa 71% van het boombestand, bestaat uit onderstaande soorten.

Binnen het bomenbestand is het belangrijk om rekening te houden met de opbouw van soorten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de regel van Santamour. De regel van Santamour, ook wel de 10-20-30-regel genoemd, is een richtlijn voor het beheer van bomen in steden en andere stedelijke gebieden. Deze regel adviseert om niet meer dan 10% van het bomenbestand te laten bestaan uit één boomsoort, niet meer dan 20% uit één geslacht en niet meer dan 30% uit één familie.

Voorbeeld van een boom:

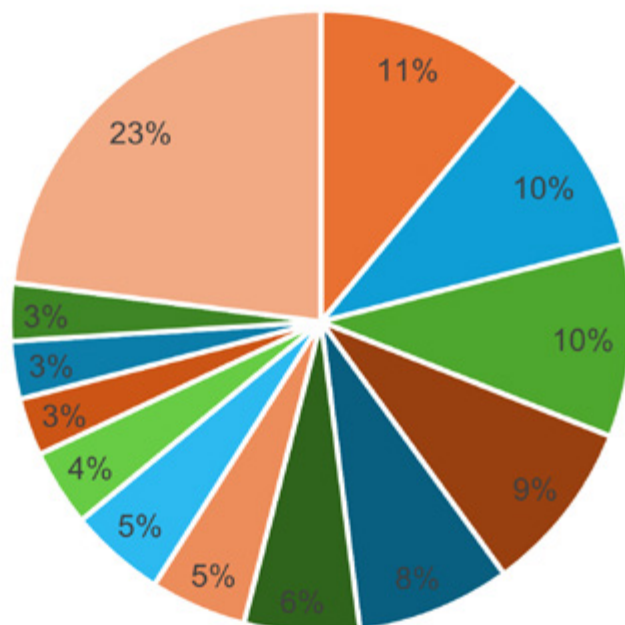
- **Soort:** Zwarte els (Alnus glutinosa).
- **Geslacht:** Alnus (Els).
- **Familie:** Berkenfamilie (Betulaceae).

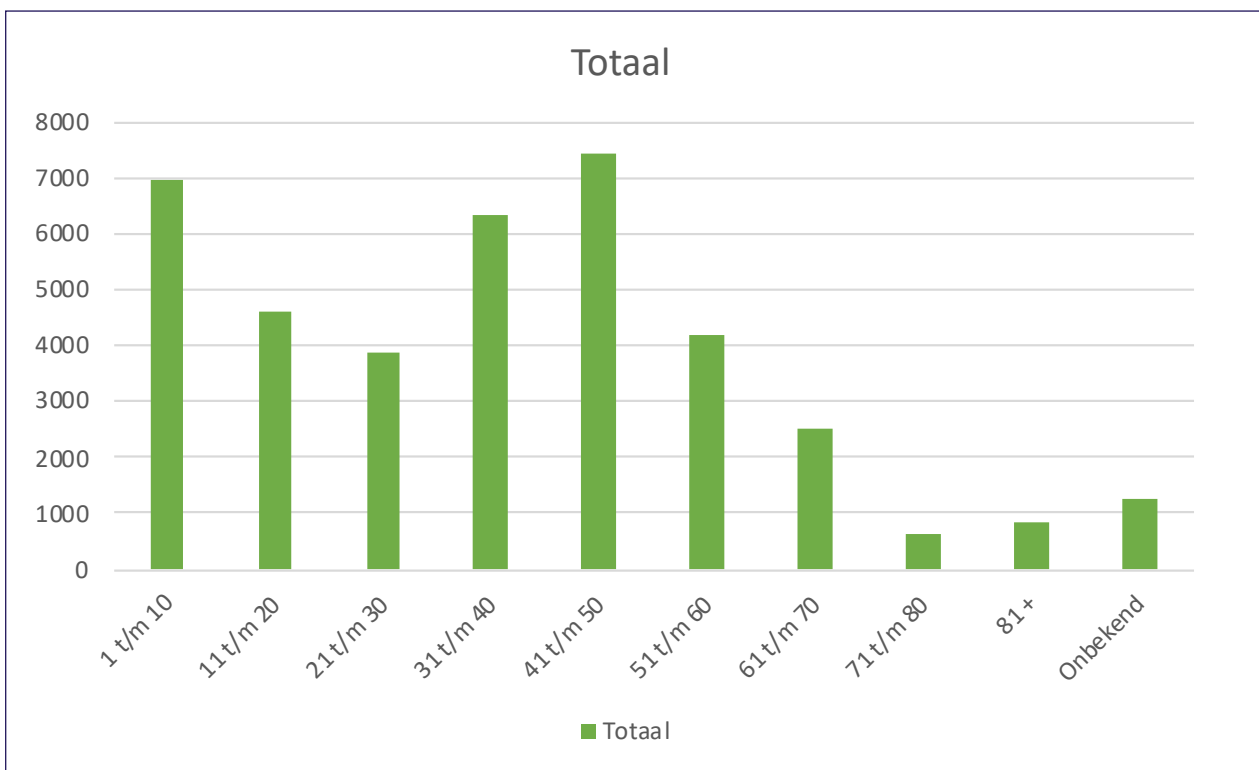
Het doel van de regel is om de biodiversiteit in stedelijke boombestanden te vergroten en de

Verhouding naar geslacht in bomenbestand

■ Alnus	■ Salix
■ Fraxinus	■ Ulmus
■ Acer	■ Populus
■ Quercus	■ Platanus
■ Tilia	■ Fagus
■ Betula	■ Overig
■ Prunus	

De verschillende geslachten van bomen binnen de gemeente.

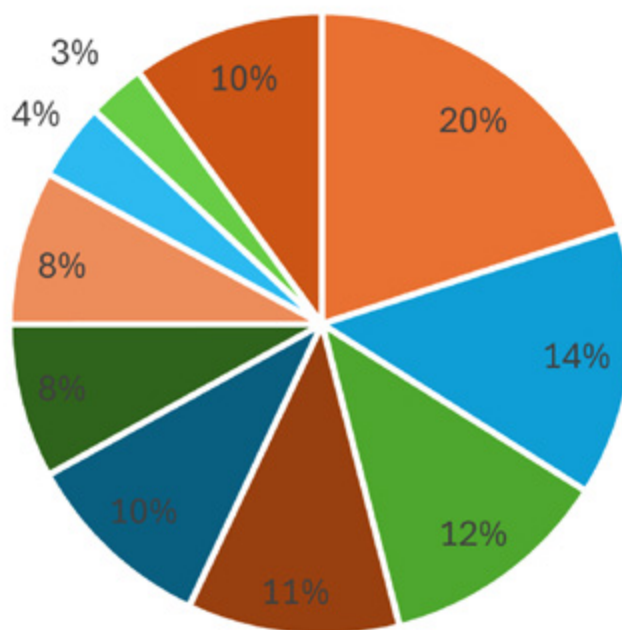

Leeftijdsopbouw van de bomen binnen de gemeente.

Verhouding naar familie in bomenbestand

- Betulaceae ■ Salicaceae
- Rosaceae ■ Ulmaceae
- Fagaceae ■ Platanaceae
- Sapindaceae ■ Overig
- Oleaceae
- Malvaceae

De verschillende families van nauw verwante geslachten van bomen binnen de gemeente.

risico's van ziektes en plagen te beperken. Als een monocultuur (een gebied met veel bomen van dezelfde soort) wordt getroffen door een ziekte of plaag, kan dit leiden tot het massaal afsterven van bomen. Door een grotere diversiteit te creëren, wordt de kans op een dergelijke ramp kleiner.

De meest voorkomende soorten binnen ons bomenbestand zijn els en es. De es wordt overal in Nederland aangetast door essentaksterfte. Daarnaast hebben we ook te maken met kastanjebloedingsziekte en iepziekte. Het is daarom belangrijk om het risico op uitval te spreiden door een gevarieerd bomenassortiment aan te planten.

Leeftijdsopbouw

De leeftijdsopbouw vertelt iets over de spreiding en waarde van ons bomenbestand. De gemiddelde leeftijd van onze bomen is 34 jaar. De onderstaande grafiek laat zien dat we afgelopen jaren veel nieuwe bomen hebben geplant in de gemeente. Ook lezen we af dat er aanzienlijk minder bomen aanwezig zijn van 50 jaar of ouder terwijl volwassen bomen juist veel bijdragen aan klimaatdoelen en biodiversiteit. Het is belangrijk dat we bomen aanplanten, inpassen en beheren op een zodanige manier dat ze oud kunnen worden. Daarom zetten we in op meer volwassen bomen met als doel in 2040 meer volwassen bomen in de stad dan in 2025.

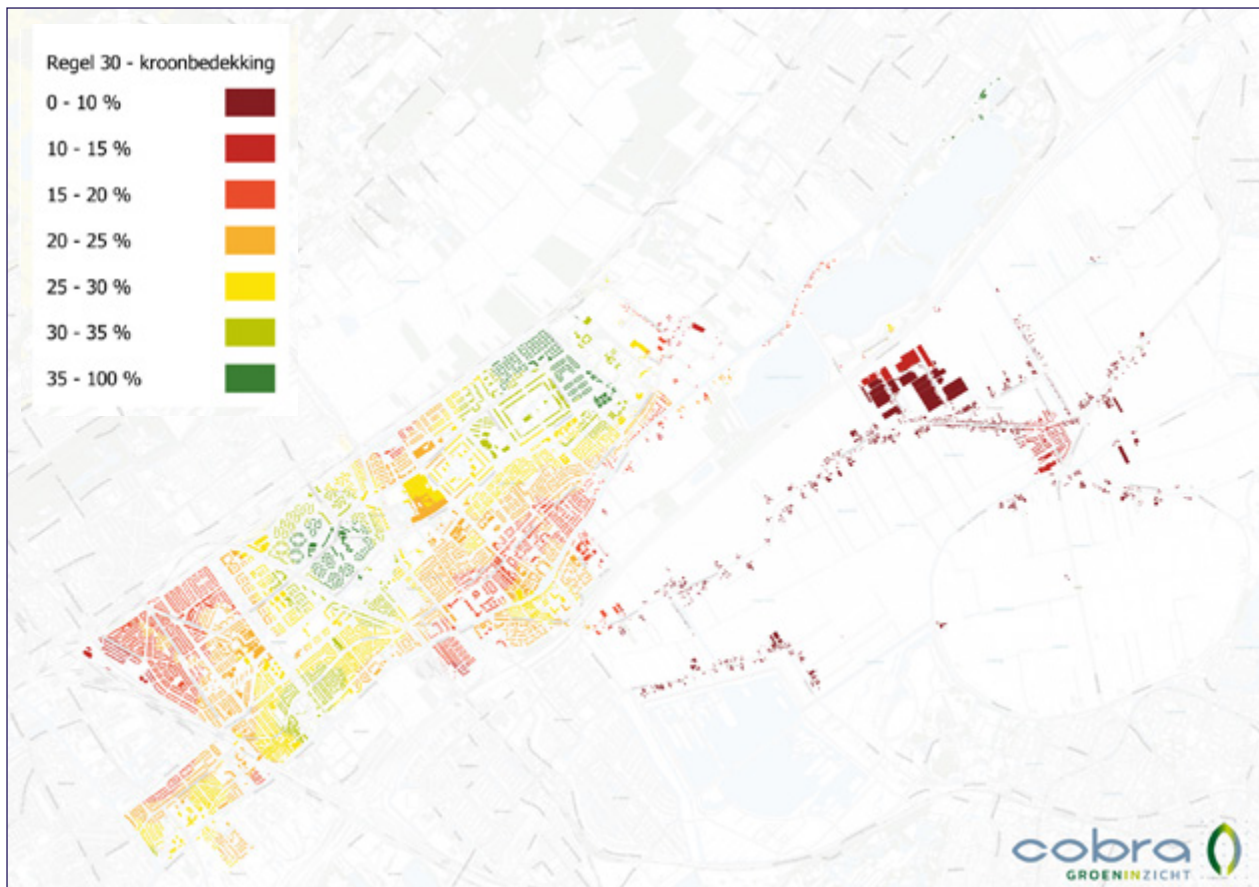
Monumentale bomen

In de gemeente Leidschendam-Voorburg staan diverse oude en waardevolle bomen, met name in

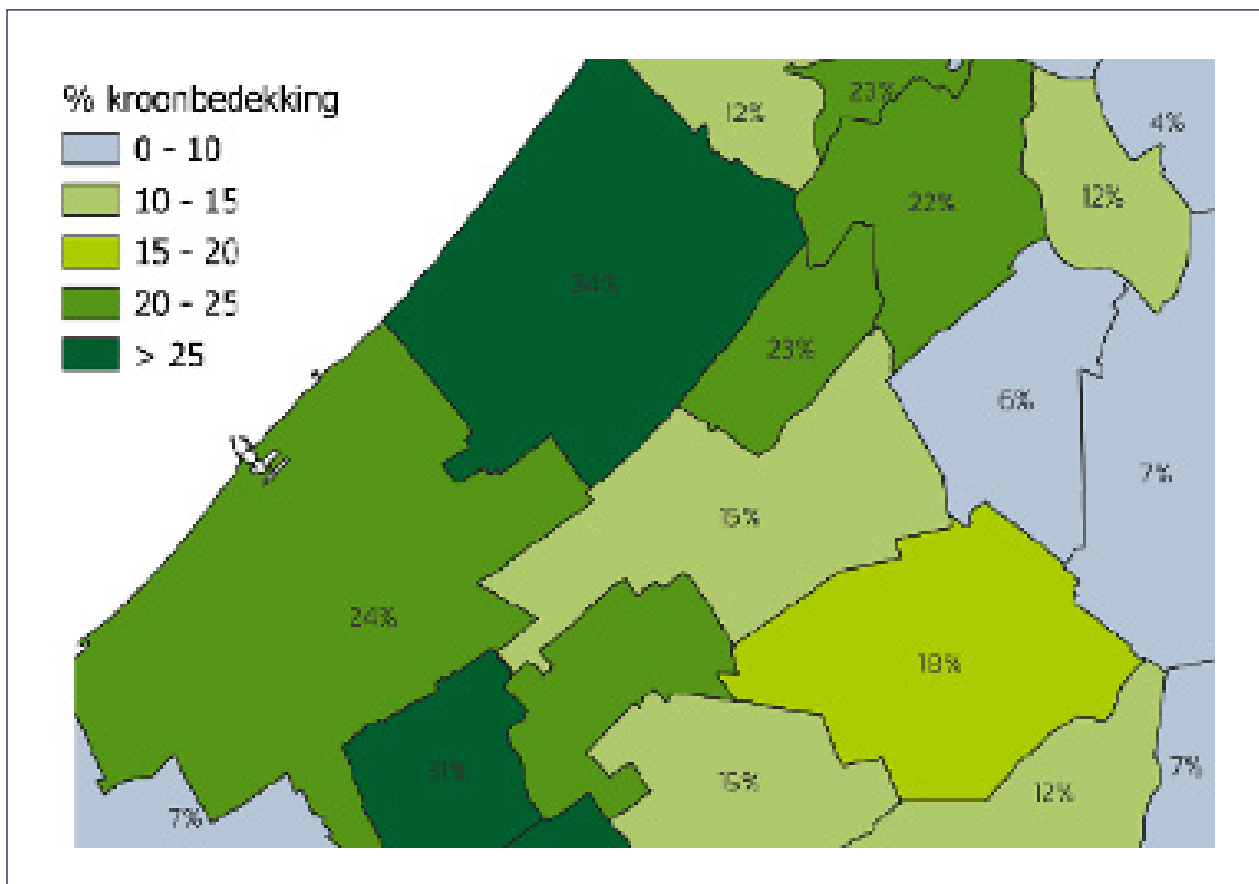
de oudere delen van Voorburg en Leidschendam. Deze bomen zijn van grote waarde voor het historische en groene karakter van de gemeente en verdienen daarom extra bescherming. Een aantal bomen op het grondgebied van de gemeente is opgenomen in het Landelijk Register van Monumentale Bomen van de Bomenstichting. In het Landelijk Register van Monumentale Bomen zijn bomen opgenomen die volgens de Bomenstichting van nationaal belang zijn. In veel gevallen gaat het om bomen met een hoge leeftijd, gecombineerd met een bijzondere schoonheid of zeldzaamheidswaarde, of een beeldbepalende functie voor de omgeving.

Naast het landelijke register is tijdens de looptijd van de vorige bomennota ook een gemeentelijke lijst met monumentale bomen opgesteld. Binnen de gemeentelijk beoordeling worden ook herdenkingsbomen en bomen met een grote dendrologische waarde tot de monumentale bomen gerekend, ongeacht hun leeftijd. Daarnaast worden ook bomen met bijzondere potentie, zogenaamde toekomstbomen, opgenomen op de lijst. Dit zijn bomen die naar verwachting kunnen uitgroeien tot beeldbepalende bomen met een levensverwachting van meer dan 80 jaar. Deze bomen worden met extra zorg beschermd en beheerd, zodat ze daadwerkelijk monumentale waarde kunnen bereiken.

De gemeentelijke lijst is destijds gebaseerd op het toen geldende landelijke beoordelingskader, met onder meer een minimumleeftijd van 80 jaar. Hoewel het Landelijk Register inmiddels een

Uitkomsten 30%-kroonbedekking (Bron: Cobra Groen in Zicht, 2022)

Hoe doet de gemeente het t.o.v. omliggende gemeentes (Bron: Cobra Groen in Zicht, 2022)

grens van 100 jaar hanteert, houdt de gemeente nog steeds vast aan het oorspronkelijke criterium van 80 jaar, aangevuld met andere waarden zoals cultuurhistorie, esthetiek en ecologie. Hierdoor is het aantal gemeentelijk geregistreerde monumentale bomen groter dan het aantal in het landelijke register. De criteria die de gemeente hanteert voor beoordeling van monumentale bomen zijn opgenomen in bijlage 2 – criteria voor beoordeling van monumentale bomen. Volgens de gemeentelijke website zijn op dit moment in totaal 183 gemeentelijke monumentale bomen geregistreerd (11 in Leidschendam, 172 in Voorburg). Daarnaast staan er 41 particuliere monumentale bomen op de lijst (16 in Leidschendam, 20 in Voorburg, 5 in Stompwijk) (bron: Gemeente Leidschendam-Voorburg – Groenmonumenten). De lijst wordt volgens gemeentelijk beleid doorgaans eens per tien jaar geactualiseerd. Een deel van de monumentale bomen bevindt zich op particulier terrein of op terreinen in particulier gebruik. De bescherming en het beheer van deze bomen vragen om nauwe samenwerking tussen de gemeente en particuliere eigenaren.

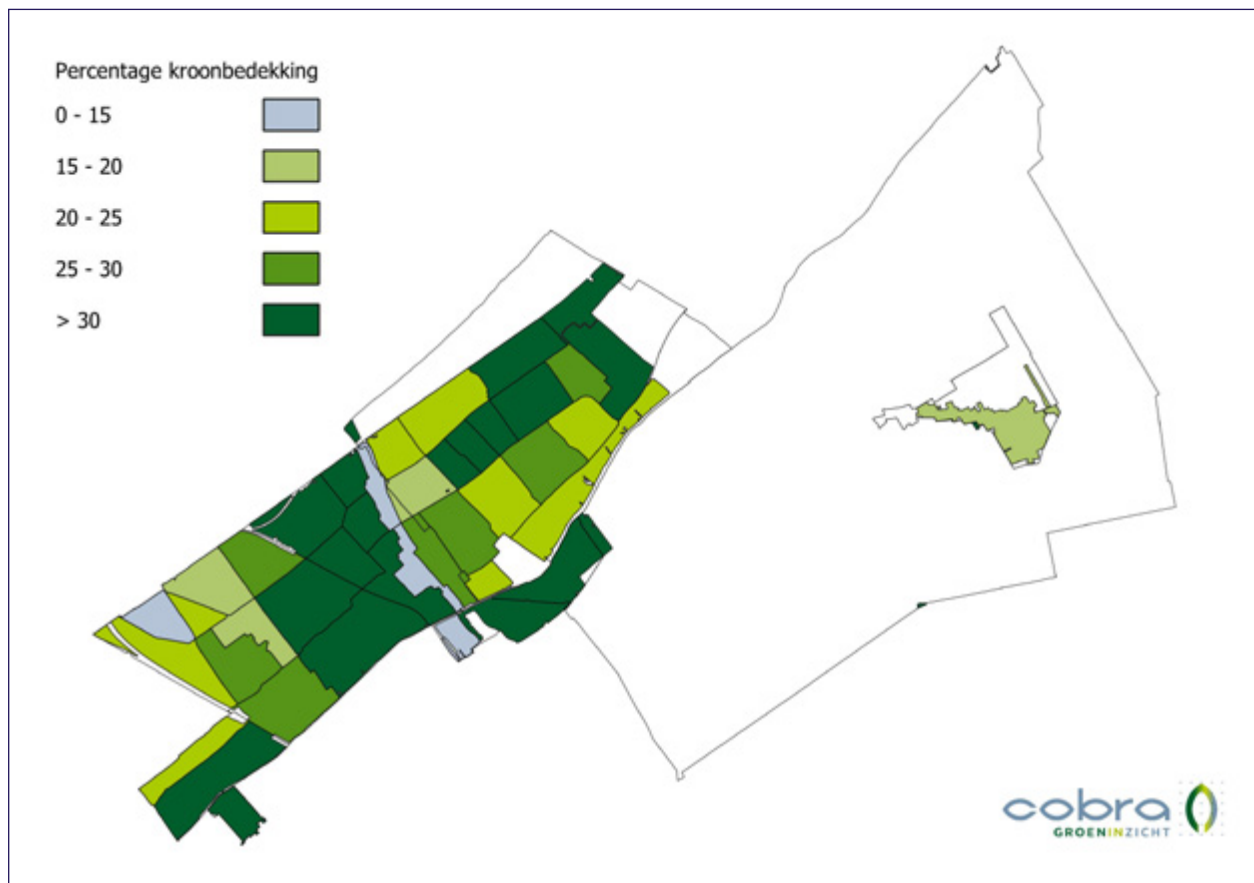
Analyse kroonbedekking per wijk

In 2023 is er een studie gedaan naar kroonbedekking. Kroonbedekking is de

bodembedekking door boomkronen van bovenaf gezien. Gemiddeld is de kroonbedekking 26% in stedelijk gebied, met grote verschillen tussen de wijken. In de afbeelding op pagina 20 (Cobra Groen in Zicht, 2022) staat een lagere kroonbedekkingsgraad (15%) vermeld voor de gehele gemeente Leidschendam-Voorburg. Dit verschil is te verklaren doordat in dat cijfer ook het buitengebied is meegerekend. Aangezien dat een vertekend beeld geeft, is aanvullend het gemiddelde voor alleen het stedelijk gebied (de bebouwde kom) berekend (zie afbeelding op pagina 21; Cobra Groen in Zicht, 2025). Dit komt uit op 26%.

Essesteijn-Weiden is de buurt met de meeste kroonbedekking, namelijk 40%. Voorburg-Noord noord en Stompwijk scoren het minst goed, met maar 0-10% kroonbedekking.

In vergelijking met andere gemeenten staat Leidschendam-Voorburg op plaats 150 (van de 342) als het gaat om kroonbedekking. Deze gemiddelde score is met name te wijten aan de sterk verstedelijkte omgeving en het grote buitengebied, dat voornamelijk bestaat uit droogmakerijen en veenweidegebied waar traditioneel weinig bomen voorkomen.

Boomkroonbedekkingsgraad per buurt (Bron: Cobra Groen in Zicht, 2025)

Met meer bomen zorgen we voor een meer biodiverse en klimaatbestendige omgeving.

4 Beleid voor bomen 2026-2036

4.1 Ons bomenbestand groeit de komende 10 jaar met 2000 bomen

Om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan, groeit ons bomenbestand de komende 10 jaar met 2000 bomen. De prioriteit van aanplant ligt in de meest stenige wijken. We vergroten hiermee het totaal oppervlak van boomkroonbedekking in de wijken met de minste kroonbedekking.

We hanteren de 3-30-300 regel expliciet als beleidsdoel en uitgangspunt voor ons bomenbeleid. Deze regel gaat uit van: minimaal 3 bomen zichtbaar vanuit elk huis, 30% minimale boomkroonbedekking in elke buurt en maximaal 300 meter wandelafstand naar een groene verblijfsplek of park. Om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken met betrekking tot deze drie richtlijnen in onze gemeente, zijn kaarten gemaakt (bijlage 3).

Bij de uitvoering hanteren we de volgende prioritering: (1) wij investeren in wijken die laag scoren op met name het criterium van 30% boomkroonbedekking, (2) richten ons actief op locaties waar veel kinderen komen, zoals schoolpleinen en sportclubs. Dit draagt bij aan een versnelling van de vergroening van schoolomgevingen en versterkt het leer- en speelklimaat voor kinderen. Als derde (3) verbinden we onze boomstructuren, zodat ze tevens als ecologische infrastructuur kunnen dienen voor allerlei dieren, zoals vogels en vleermuizen. Daarnaast planten we bomen met minimaal maat 20-25 (stamomtrek van 20-25 cm op 1 meter boven maaiveld) of groter. Deze bomen zijn al wat ouder, zijn beter vertakt, hebben een vollere kroon en zijn gemiddeld al zo'n 5 à 6 meter hoog.

De 3-30-300 regel blijkt een krachtig communicatiemiddel die snel de vakwereld, de politiek en bewoners heeft weten te bereiken en helpt bewustwording te vergroten. Echter is deze regel geen rigide doelstelling die altijd toepasbaar en haalbaar is. Vanwege kabels en leidingen in de ondergrond is er vaak onvoldoende ruimte voor een goede groeiplaats voor bomen in de straat. Door ook in te zetten op meer volwassen bomen willen we de boomkroonbedekking eveneens laten toenemen.

Het effect van een grote volwassen boom overstijgt ruimschoots het effect van tientallen kleine bomen.

Als uitgangspunt hanteren wij daarom het principe 'ja, tenzij' voor de aanplant van bomen van de 1ste grootte (hoogte van >15 m). We gaan op zoek naar locaties waar deze bomen voldoende onder- en bovengronds ruimte hebben. De richtlijnen hiervoor zijn opgenomen in bijlage 6. Alleen wanneer dit aantoonbaar niet haalbaar is, passen we respectievelijk bomen van de 2e (hoogte tussen de 10-15 m) of 3e grootte (hoogte tussen de 6-10 m) toe.

In aanvulling op nieuwe ontwikkelingen en herinrichtingen is voor de hele gemeente onderzocht waar extra aanplantmogelijkheden voor bomen zijn in de huidige situatie. Deze locaties zijn in kaart gebracht in de Vergroeningsscan Openbare Ruimte (onderzoek Cobra 2023). In het Groenactieplan 2024-2026 zijn ook door bewoners suggesties gedaan, waar extra bomen kunnen worden aangeplant. Deze potentiële vergroeningslocaties dienen als input voor de uitvoeringsagenda.

4.2 Onze bomen worden beter beschermd

Inpassingskader Bomen en besluitvorming

We gaan de belangen van bestaande bomen bij projecten veel eerder en zorgvuldiger afwegen door tijdige en heldere besluitvorming. Hiervoor hanteert de gemeente een Inpassingskader Bomen in de initiatieffase als vast onderdeel van alle gemeentelijke ruimtelijke plannen. Dit Inpassingskader Bomen maakt deel uit van een bredere groenparagraaf die ook andere type beplantingen omvat zoals bosplantsoen, struiken en (kruidenrijke) grasland. De gemeente zet het Inpassingskader Bomen in om de gevolgen van ruimtelijke plannen voor bomen en andere beplanting tijdig in beeld te brengen. Het Inpassingskader Bomen wordt standaard verankerd in de besluitvorming, zodat bomenbelangen structureel onderdeel worden van stedelijke ontwikkelingen. Zo worden direct ook de gevolgen voor klimaat en biodiversiteit inzichtelijk gemaakt. Het Inpassingskader Bomen is een vast onderdeel van alle ruimtelijke plannen, beleidsstukken en projectvoorstellen. Het Inpassingskader Bomen wordt vanaf het begin van het planproces meegenomen,

Behoud van aanwezige bomen bij nieuwe ontwikkelingen en tevens voldoende bescherming tijdens de werkzaamheden

wat zorgt voor een transparante en integrale afweging van belangen. Een voorbeeld van het te gebruiken format van het Inpassingskader Bomen is bijgevoegd in bijlage 4. Met deze aanpak bevordert Leidschendam-Voorburg een groene, toekomstbestendige leefomgeving waarin bomen een volwaardige rol spelen in de ruimtelijke dynamiek van de stad.

Het Inpassingskader Bomen biedt een overzicht van de impact van plannen op bestaande bomen en de mogelijkheden voor herplant, nieuwe aanplant en compensatie. Het bevat informatie over de soort, leeftijd, ecologische waarde en cultuurhistorische betekenis van de boom of bomen binnen het plangebied. Voor de afweging wordt onderscheid gemaakt tussen bomen die onderdeel uitmaken van hoofdstructuren, bomen in wijkstructuren en overige bomen. Alle bomen spelen een belangrijke rol in het tegengaan van klimaatgevolgen en versterken van de biodiversiteit maar bomen in de hoofdgroen- en hoofdboomstructuur en in de wijkgroen- en wijkboomstructuur genieten een zwaarder beschermingsregime.

Behoud van aanwezige bomen bij nieuwe ontwikkelingen en vervangingsopgaven

Bij nieuwe ontwikkelingen vormen bestaande bomen het uitgangspunt. We streven ernaar om bomen op hun standplaats te behouden door ze in het nieuwe ontwerp te integreren. Een eerste stap is het uitvoeren van een boomkwaliteitsinventarisatie, waarin de toekomstverwachting en conditie van de bomen worden beoordeeld. Deze informatie vormt de basis voor de verdere inrichting waarbij voldoende rekening moet worden gehouden met de benodigde boven- en ondergrondse groeiruimte van de boom of bomen. Dit geldt zowel voor gemeentelijke ontwikkel- en vervangingsopgaven als voor externe ontwikkelaars en bouwers. Op basis van het inrichtingsplan wordt vervolgens een Boom Effect Analyse (BEA) opgesteld om de effecten van de ontwikkeling op de aanwezige boom of bomen te onderbouwen en inzichtelijk te maken. Dit kan tot gevolg hebben dat het ontwerp moet worden aangepast.

Het is natuurlijk voorstelbaar dat behoud van een boom of bomen op hun huidige plek echt niet mogelijk is. Dit moet via het ontwerp worden aangetoond en onderbouwd. Alleen in overleg met de gemeente kan worden afgeweken van behoud op locatie. Vervolgens is herplant binnen het project de volgende stap in het proces. Met natuurinclusief ontwikkelen als beleidsuitgangspunt, moet hier binnen de ontwikkeling voldoende ruimte voor zijn.

Reguliere vervanging

In het beheer wordt een boom vervangen bij einde levensduur. Dat kan zijn als een boom ernstig ziek of dood is. Dit noemen we één op één vervanging. Als het merendeel van de bomen in een straat in slechte conditie verkeerd en/of het einde van de levensduur heeft bereikt, kan worden overwogen om alle bomen tegelijk te vervangen. Dit noemen we reguliere vervanging. Om bomen eerder dan einde levensduur te vervangen, moet dat wel een meerwaarde bieden. Er moet een check plaatsvinden op formaat, variatie en bijdrage aan biodiversiteit. Voorwaarde is dat de maat van het groen moet aansluiten bij de maat van het profiel of de breedte van de straat. Bij een breed profiel wordt een boomsoort met een grotere omvang toegepast. Uitgangspunt hierbij is aanplant van bomen van de 1e grootte tenzij dit niet mogelijk is, dan worden bomen van de 2e grootte toegepast. Bomen van de 3e grootte passen we alleen toe als het echt niet anders kan. Deze bomen dragen, vanwege hun geringe afmeting, niet bij aan klimaatdoelen. Bomen van de 1e en 2e grootte hebben daarom veruit de voorkeur. Daarnaast wordt bij de soortkeus voor de nieuwe bomen meer variatie aangebracht ten behoeve van de biodiversiteit. We vervangen alleen de bomen die of vanuit de VTA zijn aangewezen of vanuit de kwaliteitsinspectie wordt aangegeven dat zij in slechte conditie verkeren. Zo zorgen we dat meer

In het verleden was er minder aandacht voor de groeiplaats van bomen waardoor we op bepaalde plekken te maken hebben met slechte groeiomstandigheden.

volwassen bomen in de stad behouden blijven en behouden we zo veel mogelijk waarde en boomkroonbedekking.

4.3 Het versterken van de regels omtrent het kappen van bomen

Onze bomen zijn belangrijk, dat zal niemand ontkennen. Toch moet het gemeentebestuur vaak keuzes maken waarbij het belang van bomen wordt afgewogen tegen andere zaken. Zo kan er sprake zijn van boomziektes of ouderdom, of spelen er andere belangen als woningbouw of wegenaanleg. Jaarlijks sneuvelen er zo bomen door de vele belangen die in de openbare ruimte spelen. Meer aandacht in de ruimtelijke planvorming voor het belang van bomen is dan ook gewenst, maar ook een kritische blik op de regels omtrent het kappen van bomen waarbij het belang van bomen in de stad sterker naar voren komt.

Vaker overgaan tot verplanten of een compenserende herplant opleggen

Bij de uitvoering van projecten worden nu veelal grote bomen gekapt en worden in de eindfase van het project nieuwe jonge bomen aangeplant. Deze herplant staat vaak niet in verhouding tot de verloren gegane boomwaarde. Met het invoeren van het Inpassingskader Bomen aan het begin van het planproces, is er de nodige tijd beschikbaar om aanwezige bomen in te passen in het ontwerp en als dat niet lukt, de

verplantbare bomen tijdig voor te bereiden op een daadwerkelijke verplanting. Deze voorbereiding vergt vaak één tot twee jaar.

Daarnaast wordt in het Inpassingskader Bomen kritischer gekeken naar het kroonvolume dat verloren gaat en wat de nieuwe ontwikkellocatie binnen het stedelijk weefsel nodig heeft qua klimaatbeheersing. Dit kan resulteren in een herplant van 1:2 of meer. Afhankelijk van de 'versteendheid' van de nieuwe plannen, de aanwezige hittestress en de ecologische waarden die met het verlies van bestaand groen en bomen verloren zijn gegaan, kan het noodzakelijk zijn om meer groen en bomen te compenseren.

Soms is het onvermijdelijk om bomen te kappen. Dit veroorzaakt soms grote onrust in de samenleving. Mogelijkheden tot inspraak en bezwaar hierover zijn belangrijk voor zowel inwoners als de gemeente. Om deze inspraakmogelijkheid voor inwoners te garanderen, blijven bomen in de openbare ruimte onder de omgevingsvergunning vallen. Dit waarborgt dat een bestuurlijk besluit nodig is om bomen te kappen, en volgens de Algemene Wet Bestuursrecht is er in die gevallen bezwaar mogelijk.

Daarnaast worden er jaarlijks bomen gekapt omdat deze niet meer veilig zijn. Dit kan zijn omdat de boom het einde van zijn levensduur heeft bereikt of omdat de boom ziek is. Voor deze bomen vindt altijd een 1 op 1 herplant plaats. Toch

komt het een enkele keer voor dat de plaats waar de boom stond eigenlijk niet zo'n geschikte plek is. Dan vindt geen herplant op dezelfde locatie plaats maar wordt gezocht naar een plek in de directe omgeving. Als daar ook geen ruimte is, wordt gezocht naar een plek elders binnen de gemeente. Zo draagt de gemeente zorg voor dat het aantal bomen binnen Leidschendam-Voorburg minimaal gelijk blijft.

Aanpassen criteria in de APV

Het belang en de bijdrage van bomen op diverse vlakken is groot en onmisbaar. Dat geldt ook voor de vele particulieren in de gemeente. Samen met inwoners dragen we zorg voor voldoende grote bomen, die door verdamping en schaduw de gevolgen van klimaatverandering verminderen. Het kappen van bomen kan zeker in stedelijk gebied een groot effect hebben op de omgeving. Het is van groot belang dat we zuinig zijn op de bomen in de gemeente en de bomen verdienen daarom betere bescherming. Als gemeente scherpen we de criteria aan en gaan we van een diameter van 15,9 cm naar een diameter van 14 cm. Daarnaast gaat de gemeente 'Beheerkap' hanteren voor bomen die vanuit de Boomveiligheidscontrole (BVC) als onveilig zijn aangemerkt. Mogelijk wordt beheerkap uitgebreid voor kwarrende bomen en houtopstanden die anderszins een ernstig teruglopende conditie hebben. Beheerkap is vergunningsvrij. Om inwoners en organisaties wel de gelegenheid te geven om te reageren op de voorgenomen beheerkap, wordt vooraf een overzicht van de te vellen houtopstanden gepubliceerd met waarom deze bomen worden geveld en hoe compensatie zal plaatsvinden.

Vrijstelling kleine particuliere tuinen

Voor kleine particuliere tuinen blijft de vrijstelling van kracht voor voortuinen kleiner dan 50 m² en achtertuinen kleiner dan 125 m²; er is dan geen omgevingsvergunning voor het kappen van een boom nodig. Zo worden kleine tuinen uitgezonderd van het kapvergunningstelsel. Grotere tuinen hebben meer ruimte voor bomen en leveren een substantiële bijdrage aan het groene karakter van een wijk of gebied. Voor kavels groter dan 125 m² geldt dat er een omgevingsvergunning voor het kappen van een boom moet worden aangevraagd voor bomen met een stamomtrek > 90 cm gemeten op 1,30 m stamhoogte. Voor een aaneengesloten tuin of erf met een totaaloppervlak van meer dan 175 m² geldt eveneens dat een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd. Binnen de planperiode van het bomenbeleidsplan gaan we in beeld brengen welke beeldbepalende bomen in particuliere tuinen staan. Deze bomen hebben vanwege hun omvang, leeftijd, ligging, cultuurhistorische waarde of dendrologische

waarden een bijzondere betekenis voor de omgeving. Het doel hiervan is om deze bomen beter te beschermen en waar nodig aan te wijzen als kapvergunningplichtig als deze onder de vrijstellingsgrens vallen.

4.4 We planten primair inheemse bomen voor versterking van de biodiversiteit

Bomen zijn belangrijke dragers van biodiversiteit in het stedelijk gebied. Een bomenbestand met een grote ecologische waarde is essentieel voor het behoud en de ontwikkeling van biodiversiteit in de stad. Met een groter aantal en een grotere variatie aan inheemse boomsoorten kan de gemeente Leidschendam-Voorburg haar stadsnatuur versterken. Bij nieuwe aanplant speelt deze overweging een grote rol.

Boomstructuren zijn van groot belang voor vogels, vleermuizen, vlinders en insecten. Deze diersoorten oriënteren zich op deze structuren en gebruiken ze als hulp bij verplaatsing en verspreiding. Daarnaast zijn bomen een belangrijke voedselbron (stuifmeel, nectar, blad, noten, zaden) en bieden ze ruimte voor nesten (vogels, eekhoorn), het afzetten van eitjes (vlinders) en verblijf- en slaapplekken. De voorkeur voor inheemse bomen komt voort uit het grondbeginsel dat soorten uit de eigen omgeving beter aansluiten bij lokale voedselwebben. Inheemse bomen bloeien op het moment dat de hommelmkinginnen op zoek zijn naar nectar, mits deze bomen ook in Nederland zijn opgekweekt. Het is daarom belangrijk om te zorgen dat ook het plantmateriaal afkomstig is van Nederlandse bodem en bijvoorbeeld niet uit Italië waar een ander klimaat heerst waardoor de bomen gemiddeld twee weken eerder bloeien.

Een groen- en boomstructuur met een rijk aanbod aan insecten, spinnen en slakken is niet alleen van belang voor deze ongewervelden zelf, maar ook voor alle andere soorten die van deze beestjes afhankelijk zijn zoals vleermuizen, egels, verschillende zangvogels en andere insectenetters. Een park met vrijwel uitsluitend uitheemse boomsoorten, is eigenlijk een lege supermarkt. Het broedsucces van mezen is bijvoorbeeld gekoppeld aan de continue beschikbaarheid van voldoende voedsel. Die beschikbaarheid wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van inheemse boomsoorten. Want hoewel exotische bomen in Nederland goed groeien in ons veranderende klimaat, dragen ze weinig bij op het vlak van biodiversiteit. Het zijn geen waardplanten voor onze vlinders en er zijn weinig tot geen rupsen op te vinden.

*In de Spoorzone passen we alleen
inheemse boomsoorten toe.*

Inheemse soorten daarentegen huisvesten een geweldig grote soortenrijkdom. Verschillende onderzoeken laten zien dat er op inheemse bomen tot honderden verschillende soorten insecten leven zoals vlinders, bijen, wespen, kevers, mijten, (zweef)vliegen, mieren, etc. Op uitheemse boomsoorten worden ook zeker wel insecten aangetroffen maar het contrast is enorm. Op de Amerikaanse eik zijn 12 soorten en op de robinia 2 soorten insecten waargenomen ondanks dat sommige exoten zoals de Amerikaanse eik al meer dan 200 jaar in ons land wordt aangeplant.

Om uitvoering te geven aan de versterking van de stadsnatuur, wordt het 'Register ecologische bomen' (zie bijlage 5) van de gemeente Leiden omarmt en van toepassing verklaard voor de aanplant van nieuwe bomen. Dit register geeft informatie over de ecologische waardering van ruim 1600 soorten en cultivars, zodat ontwerpers en beheerders daarmee rekening kunnen houden in de soortkeus van nieuwe bomen. Een divers bomenbestand betekent ook spreiding van risico's, wanneer een specifieke boomsoort door een ziekte getroffen zou worden. Daarnaast moeten de soorten goed aansluiten bij de bodem en grondsoort.

Om een positieve impuls aan de biodiversiteit te geven worden geen bomen met waardering -1 of 0 toegestaan en wordt een aanplant van gemiddeld tenminste waardering 2 verlangd. Dit geldt zowel voor externe ontwikkelaars als voor bomen die door de gemeente zelf of in opdracht van de gemeente worden aangeplant. Naast biodiversiteit zijn er natuurlijk nog legio andere afwegingen te maken bij de aanplant van bomen zoals standplaats, grondwaterstand en de specifieke rol in klimaatadaptatie. Met het aanbod van 933 soorten is daarin voldoende keuze te vinden om ook deze andere afwegingen goed te kunnen maken, bijvoorbeeld voor wat betreft verharding en boomkroonvolume. Het doel van het register is dan ook niet boomsoorten of cultivars uit te sluiten, maar juist om bewustzijn te bevorderen en de keuze voor biodiversiteit te vergemakkelijken.

Zoals eerder beschreven zijn inheemse bomen zeer waardevol omdat ze beter aansluiten bij lokale voedselwebben en zich hebben aangepast aan de lokale groeiomstandigheden. Inheemse bomen hebben daarom altijd een voorkeur boven uitheemse soorten. Door de huidige klimaatverandering ontstaan er in de stad echter steeds extremere omstandigheden zoals het

stedelijk hitte-eiland effect (UHI) waar niet alle inheemse boomsoorten bestand tegen zijn. Op dit soort plekken kunnen klimaatbomen een oplossing bieden. Dit zijn veelal uitheemse soorten uit andere klimaatzones die bestand zijn tegen droogte, hitte, uv-straling of wateroverlast. Ook voor ontwikkelingen als natuurinclusief bouwen waarbij bomen en planten op balkons en gevels worden aangebracht als een verticaal bos, vraagt om soorten die aangepast zijn aan die specifieke omstandigheden zoals bijvoorbeeld extreme wind. In het Register ecologische bomen zijn voor deze omstandigheden inheemse en uitheemse soorten te vinden die opgewassen zijn tegen de heersende klimatologische situatie van de plek.

Daarnaast is het goed om te kijken of er geen inheemse alternatieven zijn. Door het vele onderzoek naar ziekteresistente iepen zijn er tegenwoordig diverse cultivars van de iep die bestand zijn tegen hitte, droogte en strooizout én tolerant zijn voor natte omstandigheden. Het donkergroene, veelnervige blad is stevig en blijft ook in moeilijke omstandigheden groen. En naast de vertrouwde iep is ook de linde goed opgewassen tegen het stedelijke klimaat en past dus ook prima in de stad.

Autochtoon plantmateriaal

Voor de ecologische structuur die gelijk is aan de hoofdgroenstructuur, geldt dat de beplanting maximaal moet bijdragen aan de doelstellingen van het natuurnetwerk. Hier worden alleen soorten toegepast uit het Register ecologische bomen met ecologische waardering van 2 of hoger. De soorten worden zo gekozen dat ze passen bij de plek en de natuurlijke omstandigheden. Van de inheemse soorten die worden toegepast, wordt zoveel mogelijk plantmateriaal gebruikt met autochtone herkomst.

Van de totale populatie inheemse boom- en struiksoorten van Nederland is nog geen 3% autochtoon. Zij zijn door menselijke handelingen verdwenen uit ons landschap. Sinds enkele decennia wordt zaad van deze soorten in een levende genenbank opgekweekt om het

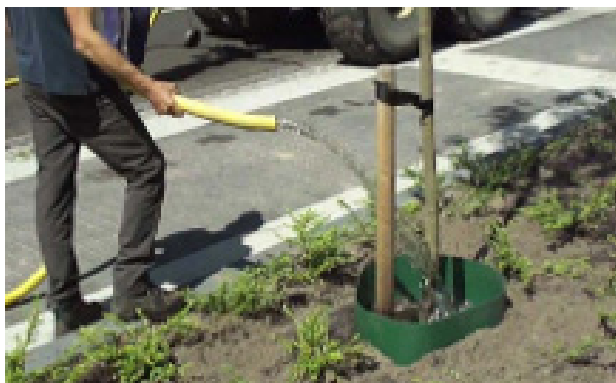
voortbestaan te garanderen. Hierdoor is het mogelijk om autochtone bomen en struiken weer in het landschap te herintroduceren.

Autochtone bomen en struiken zijn van hoge waarde voor de natuur in Nederland. Behalve dat deze soorten in cultuurhistorische elementen als houtwallen, hakhout en vlechthekken voorkomen, brengen zij een hogere genetische diversiteit met zich mee. Deze bomen en struiken hebben zich na de laatste ijstijd in Nederland op natuurlijke wijze gevestigd en verjongd.

Doordat autochtone populaties van oudsher in Nederland groeien hebben zij sinds de ijstijden meer dan tienduizend jaar van evolutie en genetische selectie achter de rug. Hierdoor zijn zij beter aan Nederlandse bodem- en klimaatomstandigheden aangepast, zijn ze ziekteresistenter en bieden zij een hogere biodiversiteitswaarde dan inheemse bomen- en struiken met een herkomst buiten Nederland.

4.5 Bij ons bomenbeheer houden we rekening met circulariteit

Bij de aanplant is het uitgangspunt duurzaam gebruik van materialen. Vaak worden plastic en andere niet-natuurlijke materialen toegepast die slechts tijdelijk nodig zijn om de groei van bomen te stimuleren. Uiteindelijk leidt de afbraak van plastics tot microplastics, met grote nadelige gevolgen voor flora en fauna. Om bij te dragen aan een duurzame toekomstbestendige wereld, passen we enkel nog natuurlijke materialen toe bij de aanplant van nieuwe bomen. Er zijn tegenwoordig goede alternatieven zoals biobased drainagesystemen, biobased gietranden en juten boombanden, die na verloop van tijd volledig natuurlijk worden afgebroken en daarmee bodemvervuiling voorkomen. Daar waar het niet nodig is, zoals in grasvelden, is het toepassen van dijkjes van grond rond nieuwe bomen een goed alternatief.

4.6 We betrekken bewoners bij de bomen in de stad

Veel bewoners van de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn betrokken bij het groen in hun straat of wijk. We ontvangen regelmatig verzoeken van bewoners om bestrating om te zetten in groen. Daarnaast willen groepen bewoners gezamenlijk zorgdragen voor het beheer en onderhoud van openbaar groen. Dit juichen wij toe en hiervoor is de adoptieregeling beschikbaar.

Initiatieven voor vergroening

Inwoners worden uitgenodigd om locaties aan te dragen voor extra aanplant. Suggesties worden verzameld via participatietrajecten, zoals bij het Groenactieplan. Daarnaast planten we bomen op markante plekken zoals sportterreinen en schoolpleinen. Ook ondersteunen we landelijke initiatieven zoals de Nationale Boomfeestdag. Scholen kunnen zich aanmelden en samen met de gemeente bomen planten. Een nieuwe vorm van participatie is de introductie van geboortebomen. In 2026 staat voor ieder pasgeboren kind een boompje klaar waarvoor de ouders zich kunnen aanmelden. Dit symbolische gebaar draagt bij aan vergroening én bewustwording. Voor gezinnen zonder (buiten)ruimte wordt onderzocht of een passend alternatief mogelijk is.

Samenwerking en adoptie

We moedigen bewoners aan om zelf bij te dragen aan het beheer van het openbaar groen. Via de adoptieregeling kunnen zij een stuk groen zoals een boomspiegel beheren. Dit versterkt de verbondenheid met de leefomgeving, vergroot de bewustwording over het belang van bomen en draagt waar mogelijk bij aan zorgvuldig beheer.

Digitaal bomenportaal

Om mensen bewust te maken van ons bomenbestand en de kwaliteit daarvan, wordt een digitaal bomenportaal via de gemeentelijke website gecreëerd. Op een geografische kaart kunnen bewoners alle gemeentelijke bomen vinden, inclusief boomsoort en leeftijd. Ook kan men via het digitaal bomenportaal de aanplant werkzaamheden en gemeentelijke aanvragen voor kapvergunningen volgen. Het portaal bevat een duidelijke procedurebeschrijving zodat bewoners weten hoe en wanneer zij bezwaar kunnen maken.

4.7 We investeren in een gezond bomenbestand

In de gemeente is een zeer waardevol bomenbestand aanwezig dat een enorm kapitaal vertegenwoordigt, niet alleen financieel maar

ook voor de kwaliteit van de leefomgeving, de uitstraling van straten en lanen en het ervaren van klimaatverandering. Stel je eens een hete zomerdag voor in een stenige stad zonder bomen. We moeten dus om meerdere redenen zuinig zijn op onze bomen. Het is daarbij van groot belang om onze bomen gezond oud te laten worden. Een gezonde boom wint namelijk aan waarde naarmate deze ouder wordt. Er zijn ongeveer 400 jonge bomen nodig om de opbrengsten van één oude boom met een kroondiameter van zo'n 20 meter te evenaren, als het gaat om diensten zoals luchtfiltering, zonwering, koeling en CO₂-opslag. Om onze bomen langer gezond te houden en ouder te kunnen laten worden, zijn er een aantal dingen die we anders gaan doen.

Groeiplaatsinrichting

In natuurlijke omstandigheden staan bomen in open grond, die is begroeid met vegetatie en afgedekt door een strooisellaag. De begroeiing en de strooisellaag beschermen de boom tegen uitdroging en dragen bij aan een actief bodemleven. De langzame afbraak van de strooisellaag, bestaande uit afgevalen bladeren en takken, zorgt er ook voor dat de bomen onderdeel zijn van de kringloop en voldoende voeding krijgen.

In de stedelijke omgeving ontbreekt deze

Er zijn heel veel jonge bomen nodig om de opbrengsten van één oude boom met volwassen kroon te evenaren.

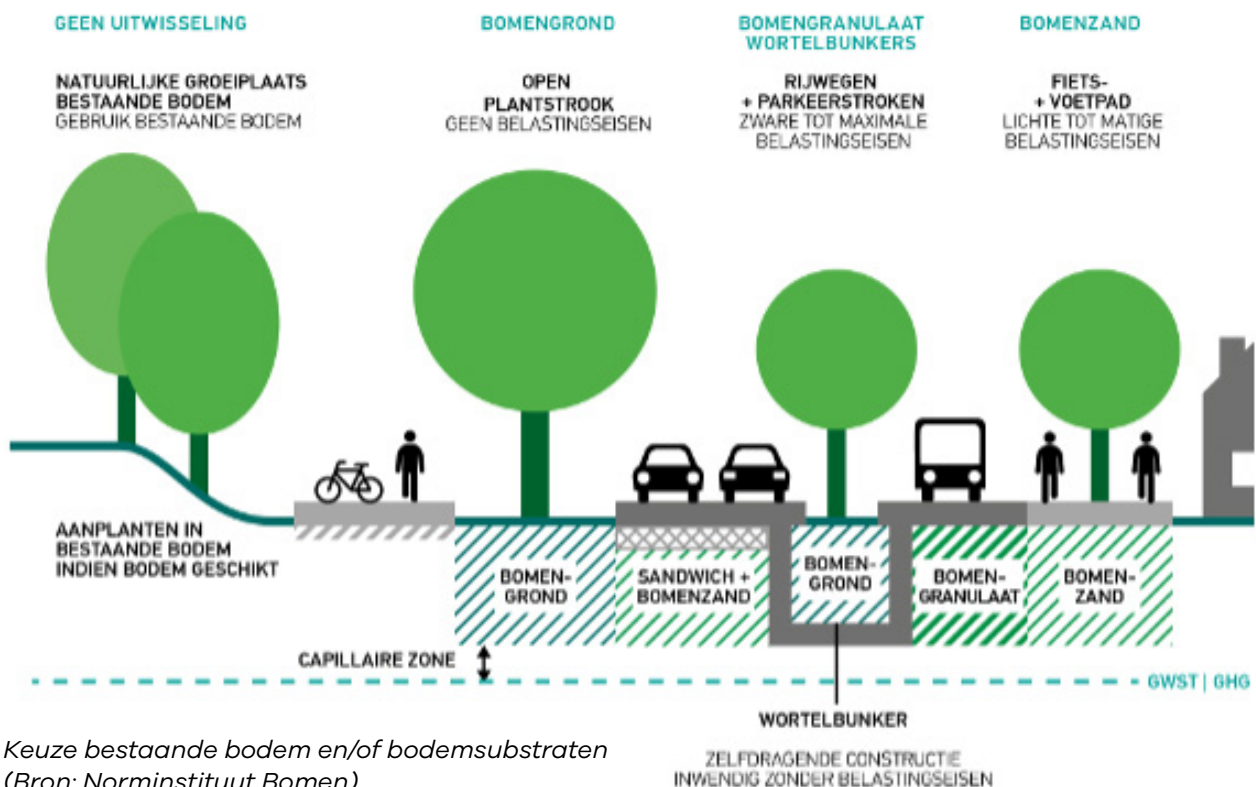
Voor behoud van boomstructuren is verbetering van de groeiplaats van bestaande bomen na verloop van tijd noodzakelijk.

natuurlijke kringloop door een afsluitende bestrating. Daarnaast zorgen verdichting/ belasting, hitte/droogte, wateroverlast en/ of strooizout voor slechte omstandigheden. Deze belemmeren een goede water- en zuurstofhuishouding, en daarmee wortelontwikkeling in de bodem. Dit heeft negatieve gevolgen voor de groei van bomen en kan zelfs leiden tot sterfte van de nieuwe en bestaande bomen. Daarom is het nodig om in nieuwe maar ook bestaande situaties hoogwaardige groeiplaatsen voor bomen aan te leggen, waarbij de natuurlijke situatie zoveel mogelijk wordt nagebootst.

In het algemeen geldt dat een groeiplaats in de open grond, bijvoorbeeld in een grasberm, plantstrook of grasveld, de voorkeur heeft boven een groeiplaats in de verharding. Het is daarom belangrijk om waar mogelijk dit ook toe te passen in het ontwerp voor de openbare ruimte. Dit is één van de toetsingscriteria van een ontwerp. Daarnaast zetten we als gemeente in op het zodanig aanpassen van het ontwerp van de openbare ruimte dat bomen waar mogelijk in open stroken komen te staan, begroeid met gras, kruiden, vaste planten en/

BOMENSUBSTRATEN

KEUZE: BESTAANDE BODEM OF UITWISSELING BOMENSUBSTRATEN

Keuze bestaande bodem en/of bodemsubstraten
(Bron: Norminstituut Bomen)

of heesters. Hierdoor wordt de beluchting en waterhuishouding voor bomen sterk verbeterd. Daar waar onderbeplanting niet wenselijk is, kan halfverharding een oplossing zijn om de groeiomstandigheden van bomen aanzienlijk te verbeteren.

Doorwortelbaar volume

Voor onze stadse bomen, die in niet-natuurlijke omstandigheden moeten opgroeien en uitgroeien, is het van groot belang dat zij bij aanplant een goede start krijgen. Dit geldt met name voor bomen in bestrating. Daar waar de

Projectgegevens

Project	Voorbeeldplan 2022
Projectcode	Plan 1234
Projectomschrijving	Toetsnormen
Gebruiker	Dhr. H. Boom
Plaats	Groenstad
Datum (aanmaak)	01-04-2022

Boomsoort (boomgrootte)

Invoer	Automatisch (boomsoort)
Boome soort	<i>Acer pseudoplatanus</i> gewone (berges)doorn 1e grootte
	H20-25m, algemeen snelle groei, dichte kroon, diverse cultivars, geen melksap in bladsteel, doorgaans weinig zeewindgevoelig

Stand- en groeiplaats

Maaiveld bodemtype	Opengrond (humusarm < 2,5% org.)
Profieltype	Grondwater (direct contact GWST)
Doorwortelbare diepte	1 m -m.v.

Boominfo

Omloop (cyclus)

Regulier (duurzaam groeiend)	20	40	60	80	jaar
------------------------------	----	----	----	----	------

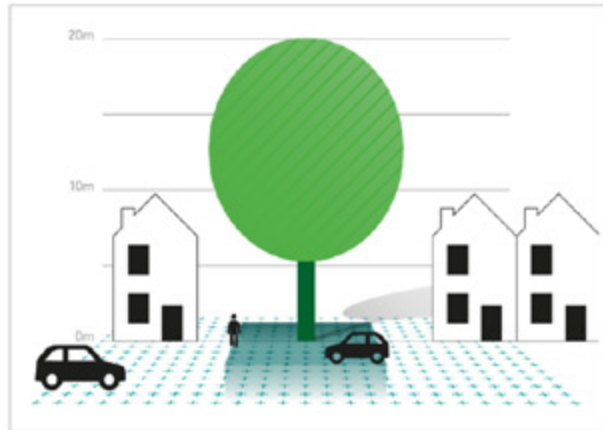
Benodigde doorwortelbare ruimte (m³) en grondvlak (m²)

(ambitieniveau) Optimaal	13.7	23.6	29.4	35.3	m³
	13.7	23.6	29.4	35.3	m²
(ambitieniveau) Redelijk	11	18.8	23.6	28.3	m³
	11	18.8	23.6	28.3	m²
(minimum niveau) Marginaal	8.2	14.1	17.7	21.2	m³
	8.2	14.1	17.7	21.2	m²

Doorwortelbare diepte	1	1	1	1	m
Bovengronds opstakelvrij	4.2	7.2	9	10.8	m
Ondergronds obstakelvrij = minimale graafafstand	1.5	1.7	2.1	2.6	m
Kroonbreedte (verloop) = plantafstand	7	12	15	18	m
Plantpiegel	1.5 x 1.5	1.7 x 1.7	2.1 x 2.1	2.6 x 2.6	m

Opmerkingen:

Weergave berekening kengetallen
Bomenmonitor

Soortkeuze

Acer pseudoplatanus | gewone (berges)doorn | 1e grootte

Boomkroonvolume = BKV

Boomgrootte	1e grootte (eindhoopte > 15m) Normale kroon				
Boomkroondiameter	7	12	15	18	m
Boomkroonprojectie	36	113	177	254	m²
Boomkroonvolume (BKV)	150	800	2.000	4.000	m³

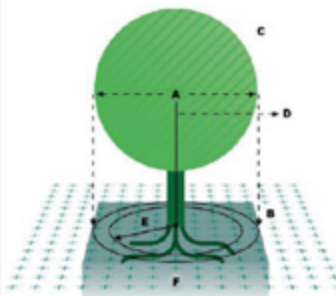
Maatvoeringen:

Bovengronds:

- A. Kroondiameter (m)
- B. Kroonprojectie (m²)
- C. Boomkroonvolume BKV (m³)
- D. Obstakelvrije zone bovengronds (m)

Ondergronds:

- E. Obstakelvrije zone ondergronds (m) = minimale graafafstand
- F. Doorwortelbare ruimte (m²)

Voor nadere gebruikersinformatie, ga naar
Rekenprogramma Bomenmonitor | www.norminstituutbomen.nl

voedselrijkdom in open grond tekortschiet, kan worden gekozen om ook daar de groeiplaats te verbeteren. Wanneer bomen in bestrating worden geplant of in een berm tussen rijwegen, moet de ondergrondse groeiruimte voldoende groot zijn. De kwantiteit en kwaliteit van een groeiplaats bepalen echter in belangrijke mate de leeftijd (omlooptijd) die de boom kan bereiken. De omlooptijd bepaalt vervolgens in grote mate hoe groot de kroon kan worden. Het is dus eigenlijk heel eenvoudig: hoe langer de boom duurzaam kan groeien, hoe ouder deze wordt en des te meer hij kan bijdragen aan de realisatie van klimaatdoelen. Als gemeente Leidschendam-Voorburg zetten wij in op een omlooptijd van minimaal 60 jaar.

Per boomsoort verschilt de benodigde hoeveelheid doorwortelbaar volume. Ook het ambitieniveau is hierbij van invloed. Vanuit de gemeente kiezen wij, afhankelijk van de situatie, voor het ambitieniveau 'Redelijk' of 'Optimaal'. Bij het bepalen van benodigde doorwortelbare ruimte en grondvlak moet de Bomenmonitor uit het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen worden toegepast. Dit passen we toe voor zowel de aanplant of vervanging van één enkele boom als voor aaneengesloten plantstroken met meerdere bomen. Als dit doorwortelbaar volume aantoonbaar niet haalbaar blijkt, moet contact worden opgenomen met een boomspecialist van de gemeente.

Een boom moet voldoende zuurstof en vocht op kunnen nemen via de open grond in de boomspiegel. Op dit moment hebben niet alle boomspiegels een voldoende grote afmeting.

Groeiplaatsverbetering bestaande bomen bij herinrichting

Het is van groot belang om er bij herinrichting rondom bestaande (oude) bomen rekening mee te houden dat het maaiveld niet zomaar wordt gewijzigd. Verhoging of verlaging van het maaiveld rondom bomen kan zeer negatieve gevolgen hebben voor hun conditie en stabiliteit. Via een BEA (onderdeel van het veldonderzoek) wordt het wortelgestel in de planfase in beeld gebracht. Afhankelijk van de maaiveldindeling en de verspreiding van het wortelgestel wordt nagegaan wat de (on)mogelijkheden van grondverbetering zijn. Streven is het voorgeschreven doorwortelbaar volume te realiseren. De uitkomst kan echter zijn dat op beperktere schaal dan voorgeschreven, grondverbetering kan plaatsvinden. De werkwijze bij grondverbetering moet erop gericht zijn om geen of minimale wortelschade aan te richten, wat haalbaar is door bijvoorbeeld semi-handmatig ontgraven of toepassing van grondzuigtechniek.

Groeiplaatsverbetering bestaande bomen zonder herinrichting

Om op stedelijk niveau ook in de toekomst een goed bomenbestand te houden, is meer zorg vereist voor de grote bomen. In Leidschendam-Voorburg zijn een aantal schitterende lanen aanwezig zoals o.a. de Parkweg. Deze historische lanen zijn beeldbepalend en we moeten er alles aan doen om de uitstraling van deze bepalende lijnstructuren te behouden. Deze bomen staan langs de hoofdinfrastructuur en hebben te maken met zeer stedelijke omgevingsinvloeden, zoals veel verkeer, verdichting en veel verharding rondom de bomen. Extra beluchting, bemesting en groeiplaatsverbetering zijn maatregelen die noodzakelijk zijn om de bomen af en toe weer van lucht en voedsel te voorzien. Zo zorgen we ervoor dat de bomen vitaal blijven, minstens 100 jaar oud kunnen worden en dat we nog lang kunnen profiteren van hun milieuprestaties. Hiervoor is het nodig te investeren in het behoud van een gezond bomenbestand. Prioriteit krijgen (potentieel) monumentale bomen, structuurbepalende bomen (in hoofd- en wijkstructuren) (verbinden van ecologische structuren) en bomen (1ste en 2de grootte) in zeer versteende straten of pleinen.

Boomspiegels

Bomen in bestrating staan in een boomspiegel of boomkrans. Een boomspiegel is het stuk open grond rondom de stam van een boom. Deze ruimte is belangrijk voor de wortels van de boom, omdat ze er lucht en water kunnen opnemen. In de ideale situatie is een boomspiegel minstens zo groot als de kruin van de boom maar dat is in stedelijk gebied niet realistisch. Wel is het belangrijk om de boomspiegel zo groot mogelijk te maken en in

Een plantstrook van formaat betekent optimale groeiomstandigheden voor de bomen.

Voorbeelden van boomspiegels met kruiden en bloemenmengsel

de boomspiegel zoveel mogelijk een natuurlijke situatie na te bootsen. Om dit te bereiken wordt bij herbestrating en herinrichting standaard een check gedaan op de volgende punten:

- Het ontwerp van de straat zodanig aanpassen dat de bomen in een berm of plantstrook komen te staan,
- De boomspiegels vergroten naar zo groot mogelijk waarbij onderstaande afmetingen de minimale maat zijn voor bijbehorende stamdiameter:
 - stamdiameter $> \varnothing 35$ cm $\rightarrow$ boomspiegel 1,50 x 1,50 m
 - stamdiameter $> \varnothing 50$ cm $\rightarrow$ boomspiegel 1,75 x 1,75 m
 - stamdiameter $> \varnothing 70$ cm $\rightarrow$ boomspiegel 2,00 x 2,00 m

Daarnaast worden nieuwe boomspiegels standaard beplant met inheemse kruiden, vaste planten, bodembedekkers of lage heesters. Zo krijgen insecten als bijen en vlinders meer voedsel en schuilplekken. Ook blijft de bodem koeler, droogt deze minder snel uit en neemt hij regenwater beter op. Om ervoor te zorgen dat de boom goed kan aanslaan, wordt de boomspiegel pas één jaar na aanplant voorzien van beplanting.

Niet meer schoffelen rondom bomen

Voorheen werden alle boomspiegels meerdere keren per jaar geschoffeld. Dat is eigenlijk heel slecht voor de boomwortels die daar groeien, want

kale grond droogt snel uit en houdt daardoor slecht vocht vast. Veel bestaande boomspiegels zijn de afgelopen jaren beplant met vaste planten. Daar waar dit niet is gebeurd, beperken we het schoffelen of stoppen we er zelfs mee. We laten de spontane ontwikkeling van kruiden zoveel mogelijk zijn gang gaan. Dat betekent dat de boomspiegels soms wat wilder ogen, maar dat is beter voor zowel de biodiversiteit als de bomen.

Niet meer bijmaaien rondom bomen

Voor bomen is een luchtige bodem met zuurstof en voedingsstoffen van levensbelang. Door het gewicht van maaimachines en door droogte klinkt de ondergrond in. Hierdoor wordt de ondergrond vaster en kunnen wortels van bomen en planten moeilijker groeien. Door niet meer te maaien rondom bomen blijft de bodem losser en hebben boomwortels meer ruimte om zich te ontwikkelen. Ook is er minder kans op maaischade aan de stam. Andere voordelen zijn dat vocht beter wordt vastgehouden, de voedingsstoffen uit afgevallen bladeren weer beschikbaar komen voor de boom en dat insecten een beschutte plek hebben om in te schuilen. Bovendien zien de grasvelden er leuker en gevarieerder uit. Om die reden worden de grassen en kruiden rondom de voet van bomen in grasvelden niet meer gemaaid. De planten rond de voet van de boom kunnen uitgroeien en bloeien wat goed is voor de biodiversiteit. We starten met het niet meer bijmaaien van een

Niet meer bijmaaien is beter voor de boom.

kleine cirkel van 50cm rondom de boom. Dit kan uitgroeien tot het niet meer maaien van een cirkel met een straal van 2 meter, of zelfs een oppervlak ter grootte van de gehele boomkroon.

Verschillende boomsoorten in één straat

Voor de biodiversiteit is het gunstig als er veel verschillende bomen groeien, die elk op hun eigen manier bijdragen aan de 5 V's in de ecologie (voortplanting, veiligheid, voedsel, verbinding en variatie) en zo de basis vormen voor het creëren van een geschikt habitat voor de aanwezige flora en fauna. Om de risico's op ziekten en plagen te verkleinen, is het van belang om verschillende soorten toe te passen en juist ook binnen lanen en straten te variëren. Waar voorheen één soort in de hele laan of straat werd toegepast, kiezen we nu nadrukkelijk voor minimaal drie verschillende bomen. Bij lanen kan gekozen worden voor drie soorten uit één geslacht, bijvoorbeeld voor drie verschillende soorten lindes, of voor drie verschillende geslachten die overeenkomen in formaat en kroonvorm. Hierdoor wordt uniformiteit behouden. Voor de hoofdboomstructuur is dit van belang om de herkenbaarheid en geleidende functie langs hoofdwegen te versterken. Ook wordt door deze menging het risico op uitval door aantasting beperkt.

Voor (woon)straten is uniformiteit minder belangrijk en is vooral voedselvoorziening (nectar,

stuifmeel, zaden en vruchten) in combinatie met sierwaarde de belangrijkste overweging bij de soortkeuze. De uitgangspunten van het 'Register ecologische bomen' vormen de basis voor de keuze van boomsoorten.

Werkzaamheden rondom bomen zowel boven- als ondergronds

Bomen in stedelijke gebieden hebben het zwaar te verduren door beperkte groeiruimte en intensief gebruik van de omgeving. Werkzaamheden rondom bomen kunnen aanzienlijke schade veroorzaken aan wortels, stam en kroon, met blijvende gevolgen voor de gezondheid en stabiliteit van de boom. Om dit te voorkomen hanteren we richtlijnen die zijn opgesteld volgens de principes van het Norminstituut Bomen. Deze richtlijnen zijn visueel samengevat in de poster 'Werken rond bomen' en dienen als leidraad voor alle betrokken partijen bij werkzaamheden rond bomen.

Kwetsbare boomzone

Binnen de kwetsbare boomzone, die zich uitstrekt tot 1,5 meter buiten de kroonprojectie van de boom, zijn werkzaamheden zonder vooraf goedgekeurd Werkplan niet toegestaan. In dit Werkplan Bomen wordt per boom vastgelegd welke werkzaamheden op welke wijze, met welk materieel en onder welke randvoorwaarden mogen worden uitgevoerd. De randvoorwaarden worden opgesteld aan de hand van een Bomen Effect Analyse (BEA) en zijn gericht op het voorkomen van schade aan wortels, stam en kroon. Graafwerkzaamheden binnen deze zone zijn alleen toegestaan met specifieke toestemming en dienen te worden uitgevoerd op een wijze die de duurzame instandhouding van de boom waarborgt.

Leidraad voor graafafstanden

Bij werkzaamheden rond bomen is het van groot belang om een minimale graafafstand aan te houden, afhankelijk van de stamdiameter. Deze graafafstanden zijn vastgelegd om schade aan het wortelgestel te voorkomen en de stabiliteit van de boom te waarborgen. De exacte afstanden zijn opgenomen in de poster 'Werken rond bomen', waarin duidelijk is aangegeven welke afstanden per stamdiameter worden gehanteerd.

Link met het Inpassingskader Bomen

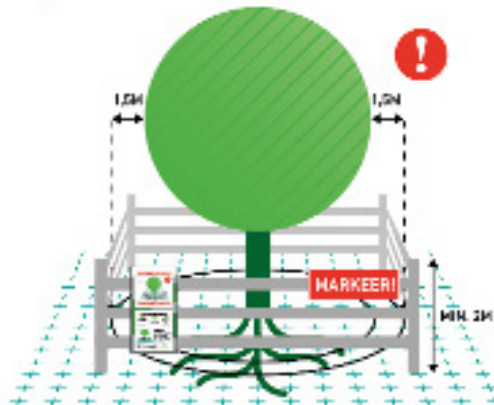
De aanpak van werkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone, is onlosmakelijk verbonden met het Inpassingskader Bomen, zoals dat vanaf 2026 wordt gehanteerd in de besluitvorming over ruimtelijke plannen en projecten. Het Inpassingskader Bomen zorgt ervoor dat de effecten van werkzaamheden op bomen vroegtijdig inzichtelijk zijn en worden

BOMENPOSTER

WERKEN ROND BOMEN

KWETSBARE BOOMZONE

1 Kwetsbare boomzone = Kroonprojectie + rondom 1,5 meter

2 Werkzaamheden en de opslag van materiaal en materiaal zijn binnen de KWETSBARE BOOMZONE alleen toegestaan MET TOESTEMMING (Goedgekeurd Werkplan).

RANDVOORWAARDEN EN EISEN

1. Plaats een niet-verplaatsbare fysieke afbakening rond de boom (minimaal 2 m hoog) en markeer deze met de waarbestendige poster 'Kwetsbare boomzone'.
2. Binnen elke kwetsbare boomzone zijn tot 1,5 m bu. ten de kroonprojectie de uitvoering van werkzaamheden en de opslag van materiaal en het rijden of parkeren van machines en voertuigen alleen toegestaan met toestemming van een door de opdrachtgever of directie Goedgekeurd Werkplan.
3. Binnen elke kwetsbare boomzone gelden randvoorwaarden die uitgewerkt moeten zijn in het goedgekeurde Werkplan. Deze randvoorwaarden worden in de regel opgesteld aan de hand van een Bomen Lijked Analyse (BLA).
4. Het Werkplan Bomen (WV) vermeldt gedetailleerd hoe bomen worden, de welke wijze, volgens welke randvoorwaarden met welke materialen en welke hulpmiddelen werkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone mogen worden uitgevoerd.
5. Werkzaamheden mogen de duurzame instandhouding van de boom niet in gevaar brengen.
6. Graafwerkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone zijn uitsluitend toegestaan met toestemming via het goedgekeurde Werkplan, zie hierboven punt 2.

LEIDRAAD MINIMALE GRAAFAFSTANDEN

Bomen dikte	Minimale graafafstand vanaf het 1e en 2e knoest stamvoet	Minimale graafafstand of minimale minimale afstand of actuele afstand boom (m)
25 cm	> 1,05 m	30 cm
40 cm	> 1,05 m	30 cm
40 cm	> 1,05 m	30 cm
60 cm	> 2,25 m	35 cm
100 cm	> 2,50 m	40 cm
150 cm	> 3,00 m	50 cm

HANDBOEK BOMEN

Voor een juiste uitvoering van een Goedgekeurd Werkplan en de afname en randvoorwaarden voor werkzaamheden rond bomen wordt verwezen naar het Handboek Bomen (H2) Werken rond bomen.

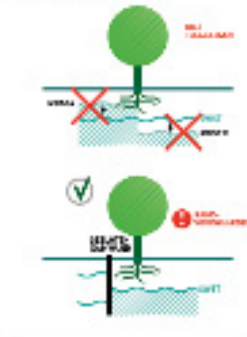
OPSLAG, PARKEREN EN TRANSPORT

GRAVEN, OPHOGEN EN ANDERE ECIENWERKENDEN

GRONDMAKING EN VERANDERINGEN IN GRONDWATER EN

VLOEISTOFFEN EN GASSEN

SNOEIWERKZAAMHEDEN

Voldoende afstand tussen bestaande boom en nieuw gebouw.

Belangrijk om goede boombescherming toe te passen.

meegenomen in het planningsproces. Dit biedt een kader om tijdig maatregelen te nemen, zoals het vaststellen van kwetsbare boomzones, het bepalen van graafafstanden en het formuleren van specifieke randvoorwaarden in het Werkplan Bomen.

4.8 We geven ruimte aan de levenscyclus van bomen

Leidschendam-Voorburg staat bij veel mensen bekend om haar mooie bomen. Maar het belang van aftakelende en dode bomen is minder bekend. Je zou misschien denken dat een boom nutteloos wordt als hij begint af te takelen maar niets is minder waar: 'dood hout leeft'. Oude bomen en dood hout, zowel staand als liggend, moeten meer aandacht krijgen.

Afstervende en rottende bomen zijn van groot belang voor een rijk, biodivers bosecosysteem. Waar ze vroeger zelf leven voortbrachten, ondersteunen ze dat nu. Rottend hout vormt een thuis voor insecten, schimmels en kleine diertjes die zich in de spleten nestelen. Dit trekt op zijn beurt weer grotere dieren aan die er voedsel komen zoeken. Het rottingsproces van bomen draagt dus veel bij aan de biodiversiteit van hun omgeving. Heel veel soorten maken gebruik van dood hout, zoals verschillende schimmels, mossen, mieren, springstaartjes, (nacht)vinders, kevers, wantsen en pissebedden. Al deze dieren leveren op hun beurt een positieve bijdrage aan het verbeteren van de bodemkwaliteit. Deze schimmels en kleine dieren worden bovendien

weer gegeten door grotere soorten, zoals vogels en kleine zoogdieren. Daarnaast zijn er talrijke soorten die dood hout gebruiken voor hun overwintering, zowel liggend als staand hout. Spechten kunnen er hun nest in maken en in een grotere holtes kan zelfs een hele kolonie vleermuizen een slaapplek vinden.

Bomen die aftakelen zijn nog steeds van waarde.

Natuurlijk mag de boom geen gevaar vormen voor de omgeving. De plekken waar we het aftakelen van bomen en de ontwikkeling van dood hout een kans geven, worden zorgvuldig uitgezocht en zo nodig afgeschermd. Ook kan het voorkomen dat we zijtakken inkorten of afzagen en de stam laten staan om de situatie veilig te houden. Maar waar het kan krijgen aftakelende bomen nog een toekomst.

*Bomen die
aftakelen zijn nog
steeds van waarde.*

5. Richtlijnen voor het beheer

5.1 Beheer en onderhoud van de bomen in Leidschendam-Voorburg

Van nature groeien bomen in een bos of buiten in het veld. In de stad is de groeiruitte echter altijd beperkt en zijn de overige omstandigheden verre van optimaal. Vooral bomen in verharding hebben het moeilijk. Het ondergrondse deel van de boom staat voortdurend onder druk: er wordt op de wortels geparkeerd en het beheer van kabels en leidingen rond bomen veroorzaakt regelmatig schade aan het wortelgestel. Ook in nieuwe gebieden is het steeds zoeken naar ruimte voor voldoende grote groeiplaatsen naast alle benodigde ruimte voor riolering, warmtenet, kabels en leidingen, lichtmasten en de bovengrondse inrichting. Om het bomenareaal duurzaam in stand te kunnen houden, worden belangrijke verbeteringen in het beheer doorgevoerd, die we in dit bomenbeleid vastleggen (bijlage 6). Deze kaders worden met dit bomenbeleidsplan van kracht en zullen op termijn worden overgenomen in het Handboek Beheer Openbare Ruimte.

Bovengronds moet er voor een boom voldoende ruimte zijn om zich te ontwikkelen en dat geldt net zo goed voor de ondergrond; er moet ruimte zijn voor wortelvorming en voldoende voedingsstoffen, zodat de boom kan uitgroeien tot een gezonde, volwassen boom. Daarom stelt de gemeente eisen (zie bijlage 6) aan de inrichting en de samenstelling van de groeiplaats voor bomen. Deze eisen gelden voor de samenstelling van de grond (bomenzand), het aantal kubieke meters groeiruitte en de mate van toegestane verdichting. De optimale verdichting van de bodem voor bomen is beperkter dan de verdichting die nodig is voor een goede bestrating. Dit probleem is gedeeltelijk op te lossen door het gebruik van bomenzand in de straat. Bomenzand heeft de eigenschap dat het zich, door de vorm van de korrels, bij belasting niet te sterk laat verdichten, waardoor de bodem toegankelijk blijft voor beworteling. De voorkeur gaat echter uit naar het planten van bomen in groenstroken met voedzame grond, maar dat is lang niet altijd mogelijk.

Inspectie en begeleiding

Nieuw aangeplante bomen begeleiden we in hun groei met passende verzorging. De bomen worden in de eerste drie jaar na aanplant voorzien van voldoende water, omdat de

wortels nog niet tot aan het grondwater reiken. Daarnaast krijgen jonge bomen een begeleidingssnoei in de beginfase en een onderhoudssnoei als zij groter zijn geworden. Nadat de bomen uit de jeugdfase zijn, worden zij regelmatig visueel geïnspecteerd op mogelijke gebreken, ziekten en aantastingen (Visual Tree Assessment of VTA), waarmee invulling wordt gegeven aan de zorgplicht van de gemeente. Deze inspectie vindt eens in de drie jaar plaats. Bij verhoogd risico worden passende maatregelen getroffen, waarna de boom jaarlijks wordt gecontroleerd. Indien een boom slecht groeit (zichtbare symptomen op blad en/of stam), kan aanvullend onderzoek worden uitgevoerd waarbij de groeiplaats wordt onderzocht. Hieruit kunnen maatregelen voortvloeien ter verbetering van de groeiplaats, zoals het vergroten van de groeiplaats, het beperken van maaischade, het losbreken van de grond, of het toedienen van extra water, voedingsstoffen en/of zuurstof. Naast de VTA gaan we de boom vanaf nu ook beoordelen op kwaliteit. Hierbij worden conditie, veiligheid en beheerbaarheid in beeld gebracht. Deze vormen de basis vormen voor het bomenvervangingsplan.

Momenteel werken de boomspecialisten van het Norminstituut Bomen aan een landelijk uniform bomenpaspoort. Zodra dit beschikbaar is, passen we het toe in ons beheersysteem. Het Norminstituut Bomen werkt daarnaast aan een systeem om de ecologische waarde van bomen, zoals voedselvoorziening en nestgelegenheid, bij de boomcontrole mee te nemen. Zodra dit systeem beschikbaar is wordt dit onderdeel van onze VTA.

Bestrijding van ziekten en plagen

De afgelopen decennia zien we steeds meer nieuwe boomziekten en plagen ontstaan, zoals kastanjebloedingsziekte, essentaksterfte en de eikenprocessierups. Ook klimaatverandering zal grote invloed hebben op de komst van nieuwe plaaginsecten en ziekten, evenals op ons huidige bomenbestand. Bij aantasting door zwammen is het van belang te onderkennen of de zwam de boom acuut bedreigt of slechts een beperkt risico vormt. Bij acuut risico is kappen veelal de enige optie. Soms kan hiermee verdere aantasting van andere bomen worden voorkomen.

Daarnaast zijn er plagen waar bomen zelf weinig last van hebben, maar die voor

Roodgerande houtzwam

Stippelmot/spinselmot

mensen wel hinderlijk kunnen zijn, zoals de eikenprocessierups. Voor dit soort plagen geldt dat als de overlast gezondheidsrisico's met zich meebrengt, kan worden overgegaan tot bestrijding. Hierbij wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van natuurlijke methoden, zoals het ophangen van nestkasten en het inzaaien van kruidenmengsels. Als dit niet het gewenste resultaat oplevert, wordt gebruik gemaakt van natuurlijke bestrijders zoals bijvoorbeeld aaltjes. Enige voorzichtigheid is hierbij wel geboden, aangezien het gebruik van aaltjes risico's voor vlinders met zich mee kan brengen, vooral als ze niet op de juiste manier worden ingezet. Overleg met een expert is daarom essentieel om te bepalen of aaltjes in de specifieke situatie de juiste methode zijn en om te waarborgen dat ze veilig worden toegepast. Als dit risico nauwelijks bestaat, wordt geen actie ondernomen.

5.2 Omgaan met overlast en klachten

Overlast door bomen is lastig. Wat de één als overlast ervaart, levert voor de ander juist een positieve bijdrage aan de leefbaarheid van de woonomgeving. Overlast is subjectief en dat maakt de discussie hierover ingewikkeld. Bomen leveren op meerdere vlakken een positieve bijdrage aan de uitstraling van de gemeente Leidschendam-Voorburg en aan de kwaliteit van de leefomgeving van haar inwoners. Dat is ook de reden waarom de gemeente bomen aanplant en tegelijkertijd bijdraagt aan het versterken van de biodiversiteit. De gemeente stelt zich dan ook terughoudend op in het nemen van maatregelen bij individuele klachten. Uitgangspunt is dat een gezonde boom blijft staan en dat er geen ingrijpende maatregelen zoals snoei of kap

worden uitgevoerd. Om de groene kwaliteit van de gemeente te kunnen behouden, zullen inwoners zowel de lusten als de lasten van het openbaar groen moeten accepteren. Bij klachten en meldingen is het uitgangspunt altijd het behoud van de boom. Daarbij worden de waarde van de boom en de ernst van de klacht tegen elkaar afgewogen. Hinder van bijvoorbeeld vogelpoep, bladval in tuin of dakgoot, vallende bessen of vruchten op stoep of auto, stuifmeel of pluizen, schaduw of luizen, is geen reden om een boom te kappen of te snoeien, evenmin als de wens om een inrit aan te leggen. Wel neemt de gemeente, zo nodig, andere gepaste maatregelen om de overlast te verminderen. In bijlage 7 is voor de meest voorkomende klachten aangegeven welke maatregelen de gemeente zal nemen.

Hooikoorts en allergieën

Pollen van bepaalde soorten bomen en grassen kunnen bij sommige mensen vervelende klachten veroorzaken in een specifieke periode van het jaar. Om die reden ontvangt de gemeente regelmatig verzoeken om bomen te kappen of bepaalde soorten niet meer toe te passen. Het verwijderen van bomen of het uitsluiten van bepaalde boomsoorten biedt echter geen oplossing. Pollen zijn namelijk heel licht en kunnen zich over grote afstand (kilometers) met de wind verspreiden. Bovendien zijn er zoveel verschillende soorten waarvoor mensen allergisch kunnen zijn, dat er nauwelijks nog soorten zouden overblijven om aan te planten. Hooikoorts en allergieën vormen dan ook geen reden voor de gemeente om bomen te kappen of bepaalde soorten uit te sluiten.

Zonnepanelen

De gemeente hecht grote waarde aan het verduurzamen van de energievoorziening.

Tegelijkertijd is het behoud en de ontwikkeling van groen- en boomstructuren, een belangrijk speerpunt binnen gemeentelijk beleid. Wanneer verzoeken worden gedaan om bomen te verwijderen of te snoeien van bomen vanwege (vermeende) belemmering van zonnepanelen, kunnen deze beleidsdoelstellingen met elkaar conflicteren. Bij klachten over schaduwvorming geldt: behoud van bomen is het uitgangspunt. In bestaande situaties gaat de bestaande boom vóór. Bij nieuwbouwsituaties wordt bij de inrichting van de openbare ruimte rekening gehouden met de aanwezigheid en/of komst van zonnepanelen. Vanuit het oogpunt van klimaatadaptatie of borging van een groene, aantrekkelijke leefomgeving, kan het voorkomen dat boomaanplant prioriteit krijgt boven bestaande en/of toekomstige zonnepanelen.

Schaduw en daglichtontneming

Bij sommige overlastonderwerpen is maatwerk nodig. Dit geldt met name voor situaties waarin sprake is van schaduw in tuinen of daglichtontneming in woningen (niet te verwarren met zonnepanelen). In dergelijke gevallen kan sprake zijn van een ongelukkige keuze qua boomsoort, locatie en/of groeiplaats. Vanuit juridisch oogpunt bestaat zelden een noodzaak om maatregelen te nemen. Het onthouden van zonlicht wordt door de rechter doorgaans niet als hinder aangemerkt. Alleen wanneer bomen aantoonbaar het daglicht ontnemen aan het belangrijkste woonvertrek van een woning, en het daarbij gaat om een fors aantal uren per dag, kan sprake zijn van een uitzonderingssituatie. In dat geval kijkt de rechter naar de verhouding tussen hoogte en breedte van de boom (of bomen) en de afstand tot de gevel.

Het wegnemen van schaduwoverlast kan op diverse manieren:

- Snoeien of kandelabereren: om schaduw weg te nemen kunnen takken verwijderd worden. Kandelabereren is een vorm van snoeien waarbij alle takken tot op de gesteltakken, op 1 of 1,5 meter vanaf de stam worden afgezaagd. De boom zal echter als reactie hierop nieuwe takken gaan aanmaken, waarmee het effect van snoeien van tijdelijke aard is. Deze maatregel zal dus moeten worden herhaald en is daarmee een structurele extra kostenpost.
- Dunnen: ook het effect van dunnen (het om en om verwijderen van een boom) is van tijdelijke aard. De boomkronen zullen de vrijgekomen ruimte weer innemen; de opengevallen 'gaten' worden opgevuld met takken van de overblijvende bomen.
- Kappen: een kapmaatregel wordt alleen

uitgevoerd na zorgvuldige afweging van het publieke belang van de boom versus het individuele belang van de inwoner die overlast ervaart. Maatwerk is hier nodig, omdat geen enkele boom, straat of woonsituatie gelijk is aan de andere. Toch is het belangrijk hier een eenduidige lijn in te trekken. Een hulpmiddel hierbij is het 'Afwegingskader en uitgangspunten Overlastbomen' (bijlage 7). Hierin wordt de meerwaarde van de boom afgewogen tegen de overlast die de boom geeft voor de betreffende inwoner en mogelijke maatregelen benoemd.

Voordat tot kappen wordt overgegaan, worden altijd eerst de genoemde alternatieven onderzocht. Het feit dat op sommige locaties in het verleden minder gelukkige keuzes zijn gemaakt ten aanzien van soort of standplaats, is aanleiding om dergelijke klachten zorgvuldig te beoordelen.

Wortelopdruk

Duurzaam behoud van bomen is het uitgangspunt, ook in straten waar wortelopdruk problemen veroorzaakt. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging van meerdere factoren: de ernst van wortelopdruk en de gevolgen voor de verharding en veiligheid, de mogelijkheden tot herstel, en de conditie, veiligheid en beheerbaarheid van de boom. Boomwortelopdruk wordt als een veiligheidsprobleem aangemerkt wanneer er oneffenheden ontstaan in voetpaden, fietspaden of rijbanen met een hoogteverschil van 3 cm of meer (conform CROW-publicatie 146). De actie die de gemeente onderneemt is afhankelijk van de ernst van de situatie, rekening houdend met de locatie. De gemeente hanteert daarbij de volgende oplossingsrichtingen, met als

Halfverharding onder bomen is een alternatieve bestrating die de groeiplaats ten goede komt.

uitgangspunt dat het vellen van bomen zo lang mogelijk wordt uitgesteld (zie bijlage 6).

1. Opknappen van de verharding
2. Technische oplossingen en standplaatsverbetering
3. Zoeken naar functieverandering
4. Plan van aanpak vellen en herplant

Om wortelopdruk in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen wordt een wortelscherm of – folie aangelegd om wortelgroei in de rijweg, het fietspad en/of het kabel- en leidingentracé te voorkomen.

5.3 Communicatie

Bewoners van Leidschendam-Voorburg zijn nauw verbonden met de bomen in hun buurt, wijk en stad. Dit vraagt van de gemeente dat ze tijdig en helder communiceert over het beheer van bomen en ingrepen die onvermijdelijk zijn. Ook spant de gemeente zich in om bewoners te betrekken bij het beheer van bijvoorbeeld de boomspiegels.

Wekelijks publiceert de gemeente aangevraagde en verleende vergunningen. Ter ondersteuning informeert de gemeente bewoners, bij zowel de aanvraag als de verlening, in bijzondere gevallen via de website, social media en het plaatselijke huis-aan-huisblad.

6. Participatie en onderzoek

Als gemeente hebben we uitgebreide kennis van groenbeleid en –beheer, maar omdat bewoners hun leefomgeving als geen ander kennen, hebben we hen actief betrokken bij de totstandkoming van dit bomenbeleidsplan. De lokale kennis en betrokkenheid van deze ‘gebiedsdeskundigen’ zijn van grote waarde. De betrokkenheid van bewoners in hun directe omgeving is voelbaar en door samen te werken zorgen we voor een bomenbeleid waarin verenigingen van bewoners zich herkennen.

Om deze inbreng te waarborgen hebben we interviews gehouden met Stichting Duurzaam Leidschendam-Voorburg, Groei en Bloei,

Wijkvereniging Oud Voorburg, Stichting Mooi Voorburg, Adviesraad Stompwijk en de Haagse Vogelbescherming. Op deze manier hebben belangengroepen hun visie en ideeën kunnen delen als input op het Bomenbeleidsplan. Daarnaast heeft de projectgroep samen met de projectleider diverse gesprekken gevoerd met de wethouder.

Voor de gesprekken is een vragenlijst opgesteld, mede om de gespreksvoering te structureren. De vragenlijst en de resultaten van de interviews zijn opgenomen in bijlage 8. De opgehaalde inzichten zijn meegenomen in de afwegingen voor dit Bomenbeleidsplan.

De belangrijkste conclusies uit de gesprekken zijn:

- Vergroting van het kroonvolume en bladoppervlak, oftewel: meer bomen en daarmee meer ecosysteemdiensten.
- Meer afwisseling in boomsoorten, met nadruk op inheemse soorten.
- Herstel van onderbroken groenstructuren.
- Betere bescherming bestaande bomen bij (nieuwbouw)projecten.
- 3-30-300 regel toepassen.
- Toevoegen van heesters ter bevordering van biodiversiteit.
- Duidelijke definiëring van toekomstbomen.
- Zorg voor toegankelijke informatie (o.a. te raadplegen bomenkaart).
- Meer structureel onderhoud vanuit de gemeente.
- Heldere kaders voor bewoners over wat wel en niet mogelijk is.

Bomen vergroten de gebruikswaarde en verblijfskwaliteit van speelplekken.

7. Financiën

Voor de uitvoering van het Bomenbeleidsplan 2026-2036 is financiële inzet nodig. De belangrijkste kosten worden hieronder toegelicht. Er is sprake van reeds bestaande middelen en nieuwe middelen. De nieuwe middelen zijn bij de Kadernota 2026-2029 aangevraagd en hebben betrekking op uitbreiding van en het toekomst- en klimaatbestendig maken van het bomenareaal.

De uitvoering van het bomenbeleid vindt plaats langs de vier sporen van het Groenactieplan (inbedding, impuls, inwoners en beheer). Deze structuur bepaalt ook de financiële inzet: via bestaande beheerbudgetten, vergroening in ruimtelijke projecten, impulsmiddelen en gerichte initiatieven voor en door inwoners. Nieuwe investeringen, zoals de extra aanplant en maatregelen voor een gezonder bomenbestand worden bekostigd vanuit extra middelen zoals aangevraagd bij de Kadernota.

Bestaande budgetten voor bomen

In de begroting is voor de reguliere werkzaamheden van de uitvoering van het bomenbeleid budget begroot.

Regulier beheer

De gemeente voert structureel onderhoud en inboet uit vanuit het bestaande groenonderhouds- en het groenrenovatiebudget. Jaarlijks worden circa 300 à 400 bomen vervangen binnen het reguliere onderhoud. Wanneer een grotere aanpak nodig is, zoals de renovatie van een complete bomenlaan of een andere grootschalige ingreep, wordt hiervoor het groenrenovatiebudget ingezet. Hiermee zorgt de

gemeente zowel voor het behoud van individuele bomen als voor de duurzame instandhouding en verbetering van grotere groenstructuren.

Projectmatig

Bomen worden niet alleen bekostigd vanuit een specifiek projectbudget, maar ook binnen bredere gemeentelijke projecten. Bij riolerings-, herinrichtingsprojecten en bouwontwikkelingen wordt vergroening standaard meegenomen. Dit betekent dat een deel van de bomenaanplant wordt bekostigd vanuit deze projectbudgetten.

Impuls duurzaamheid

Binnen het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid is structureel budget beschikbaar voor vergroening. Hiervoor is een jaarlijks bedrag van € 283.000 beschikbaar (bron: Groenactieplan). Dit budget wordt ingezet voor vergroening in brede zin en communicatie en educatie rondom groen, in lijn met het Groenactieplan.

Nieuwe financiële middelen voor het toekomstig bomenbestand

In de komende tien jaar worden per jaar 200 extra bomen geplant. Deze extra bomenaanplant wordt gezien als investering conform de BBV-regelgeving beschreven in de notitie Materiële Vaste Activa 2020. Er is rekening gehouden met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 40 jaar. Daarnaast wordt rekening gehouden met maatregelen voor een gezond bomenbestand. Het gaat dan om jaarlijks 95 bomen. Als we de hiervoor noodzakelijke kosten uitzetten over een periode van 10 jaar, ziet het meerjarenperspectief er als volgt uit.

Jaar	Kapitaallasten	Structurele lasten	Totaal	Aantal geplante bomen cumulatief
2026	€ -	€ 187.325	€ 187.325	200
2027	€ 15.813	€ 197.944	€ 213.757	400
2028	€ 31.625	€ 208.564	€ 240.189	600
2029	€ 47.438	€ 219.183	€ 266.621	800
2030	€ 63.250	€ 229.803	€ 293.053	1.000
2031	€ 79.063	€ 240.422	€ 319.485	1.200
2032	€ 94.875	€ 251.041	€ 345.916	1.400
2033	€ 110.688	€ 261.661	€ 372.348	1.600
2034	€ 126.500	€ 272.280	€ 398.780	1.800
2035	€ 142.313	€ 282.899	€ 425.212	2.000

Nadere toelichting

Ieder jaar wordt geïnvesteerd in 200 extra bomen met een totale waarde van € 500.000. De kapitaallasten van deze investering bestaan uit afschrijving en rentekosten die jaarlijks oplopen omdat er ieder jaar 200 nieuwe bomenaanplant plaatsvindt. Ook voor de structurele onderhoudskosten nemen door de areaaluitbreiding in de loop der jaren toe. Deze extra benodigde middelen zijn bij de Kadernota 2026-2029 aangevraagd.

Geboortebomen

Om ook inwoners actief te betrekken bij vergroening en bewustwording, wordt vanaf 2026 gestart met het initiatief 'Geboortebomen', waarbij voor iedere geboorte een boompje beschikbaar wordt gesteld aan ouders die zich aanmelden. Dit symbolische gebaar stimuleert vergroening, bewustwording en betrokkenheid bij het belang van bomen in de leefomgeving. Er wordt uitgegaan van circa 700 geboortebomen per jaar, met een indicatieve eenheidsprijs van € 30 per boom inclusief logistiek en communicatie. Dit leidt tot een (maximale) jaarlijkse kostenraming van circa € 21.000. Deze benodigde middelen worden gedekt uit de reeds beschikbare budgetten in de meerjarenbegroting.

Capaciteit

Voor de uitvoering van het Bomenbeleidsplan is inzet nodig, onder meer ten behoeve van voorbereiding, projectleiding, overdracht naar beheer, toezicht, communicatie en evaluatie. De inzet op bomenbeleid raakt aan meerdere doelen binnen het programma Duurzaamheid, onder meer vanwege de bijdrage aan klimaatadaptatie, hittestressreductie en ecologische versterking. Deze inzet wordt mogelijk gemaakt vanuit het programma Duurzaamheid. De kosten voor capaciteit van € 65.000 per jaar worden in 2026 en 2027 ten laste van de reserve Duurzaamheid gebracht. Financieel zal dit verwerkt worden in de begroting 2026. In 2026 wordt het uitvoeringsplan voor de jaren daarna opgesteld en wordt de dekking voor 2027 en verder herzien. Dit loopt gelijk op met de uitwerking van een nieuw Duurzaamheidsprogramma op waarin de besteding van die middelen t/m 2050 wordt herijkt.

8. Uitvoeringsagenda

Bomenbeleidsplan 2026-2036

Dit bomenbeleidsplan bevat de visie en doelstellingen voor de komende 10 jaar. Het college van burgemeester en wethouders geeft uitvoering aan dit plan. De uitvoeringsagenda geeft voor de periode 2026-2036 aan hoe het college de visie tot uitvoering zal brengen. De uitvoeringsagenda hieronder is specifiek voor het jaar 2026, waarin de focus ligt op het doorvoeren van beleidswijzigingen. Eind 2026 wordt de uitvoeringsagenda opgesteld voor de daaropvolgende jaren. Daarnaast vindt jaarlijks een actualisatie plaats, afgestemd op de planning van projecten, herinrichtingen en vervangingsopgaven.

Uitvoeringsagenda 2026

- We planten de eerste 200 extra bomen in 2026:
 - op locaties in de buurten die het slechts scoren op de 30% kroonbedekking, met prioriteit voor Voorburg Noord, Voorburg Bovenveen, Damcentrum.
 - ter versterking van ecologische structuren en verbindingen
 - op markante plekken zoals schoolpleinen en sportclubs, mede op basis van tips van inwoners vanuit het GAP 2023
 - in de vorm van een 'lopend bos': circa 50 bomen in boombakken die rondreizen als gewenningsexperiment voor straten en op pleintjes.
- Inpassingskader Bomen uitwerken en inbedden in de werkwijze van Planmatig Werken en de Nota Omgevingskwaliteit.
- Uitwerken van 'Beheerplan' en aanpassen van de criteria in de APV en Omgevingsvergunning
- Uitwerken en implementeren van het Register ecologische bomen
- Opstellen van de paragraaf Bomen als onderdeel van het Handboek Beheer Openbare Ruimte
- Opstellen van een planning voor groeiplaatsverbetering bestaande bomen op basis van kwaliteitsinspectie, meerjarenplanning SB en projecten.
- Pilot om de overlast van luizenplak vanuit lindes met lieveheersbeestjes tegen te gaan
- We betrekken inwoners bij de bomen in de stad:
 - Uitvoeringsproces Geboortebomen
 - Uitwerken Digitaal Bomenportaal
 - Beleggen van organisatie jaarlijkse Boomfeestdag vanaf 2027
- Bepalen waar we ruimte kunnen geven aan de levenscyclus van bomen binnen de gemeente
- Onderzoeken mogelijkheid tot adoptie van bomen als gedenkmogelijkheid
- Uitvoeringagenda 2027 – 2036 opstellen

*Boommrijke oevers langs de Romeinse
Gracht van Corbulo.*

Bijlage 1

Wettelijke en beleidsmatig kader

Onze ambitie is een groene woongemeente te zijn. Dit groen is er onder andere in de vorm van de rijkdom aan bomen langs de straten en lanen. We willen waardevol stedelijk groen behouden en versterken. Binnen dit bomenbeleidsplan moeten we rekening houden met wettelijke en beleidsmatige kaders.

De kaderstellende documenten zijn:

- Omgevingsplan - hierin is de oude APV opgenomen samen met de bestemmingsplannen. Het omgevingsplan wordt daarmee een samenvoeging van beide. Hierin staat ook omschreven wat de gemeentelijke regelingen zijn met betrekking tot het vellen/kappen van bomen.
- Omgevingsvisie - hierin beschrijven we een integrale visie met strategische beleidskeuzes voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De omgevingsvisie bevat een verdere uitwerking van de Koersnotitie op basis van de overwegingen die de gemeenteraad bij de behandeling van de Koersnotitie heeft gemaakt. Op meer detailniveau kan deze integrale visie uitgewerkt worden in omgevingsprogramma's. Deze omgevingsprogramma's kunnen thema- of gebiedsgericht zijn.
- Omgevingsvergunning - vanuit het omgevingsplan kan iedereen per (vergunningsplichtige) activiteit een vergunning aanvragen via het Omgevingsloket.
- Hoofdstuk 11 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) - voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor natuur, biodiversiteit, soorten en leefgebieden, moet een vergunning worden aangevraagd. Dit vervangt de oude Natuurbeschermingswet.
- Burgerlijk Wetboek – we hebben een zorgplicht voor onze bomen. Het voorkomen van onveilige situaties staat hierbij voorop. Bij schade (door bijvoorbeeld het omwaaien van een boom of takval) moeten we aantonen dat we al het mogelijke hebben gedaan om de schade te voorkomen. Dit doen we door periodiek elke boom te controleren op gebreken. Bomen met een grote gevaarzetting controleren we vaker. De inspectiegegevens leggen we vast in een beheersysteem en benodigde (onderhouds) maatregelen voeren we uit en registreren we.

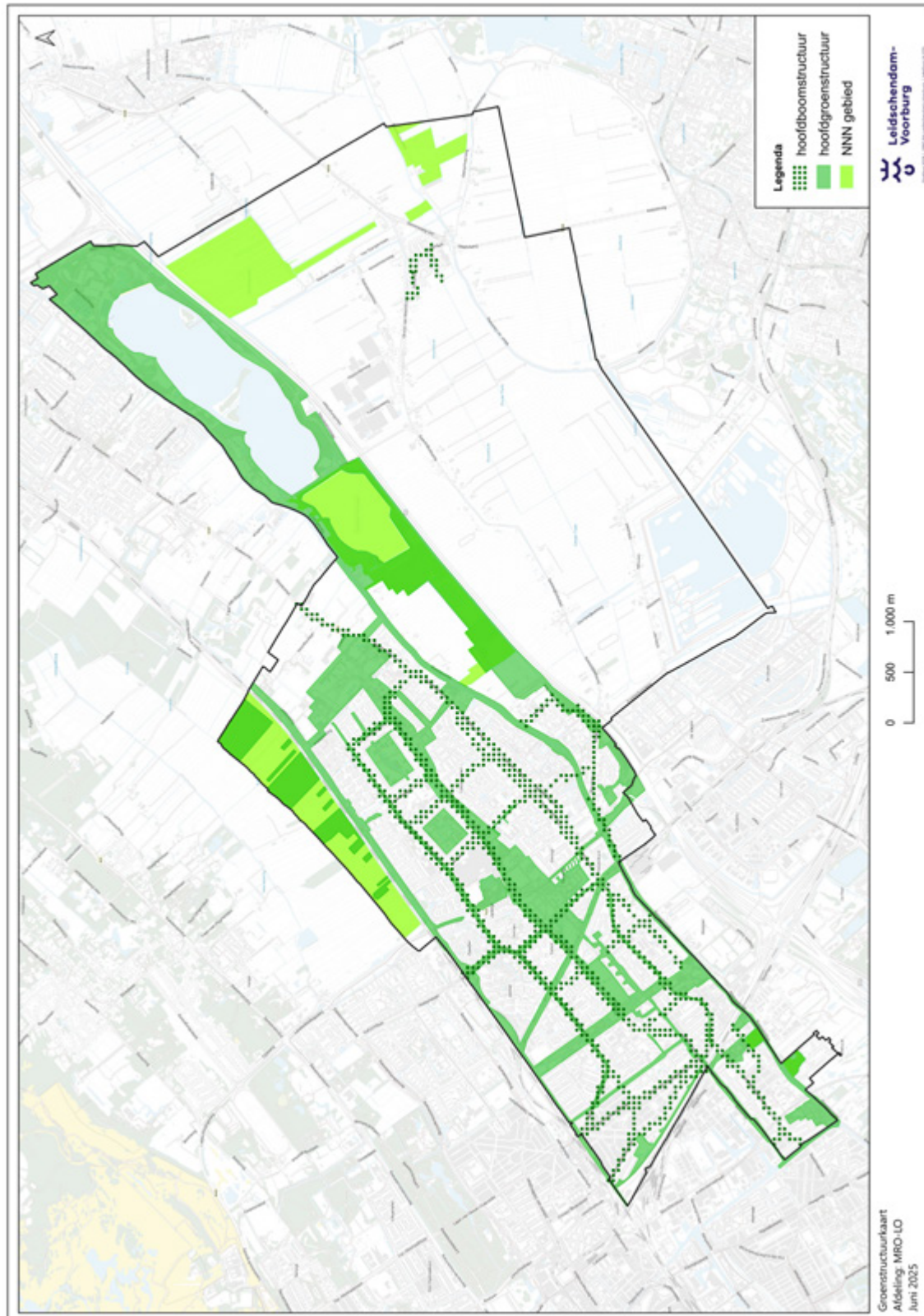
Bijlage 2

Criteria voor beoordeling van monumentale bomen

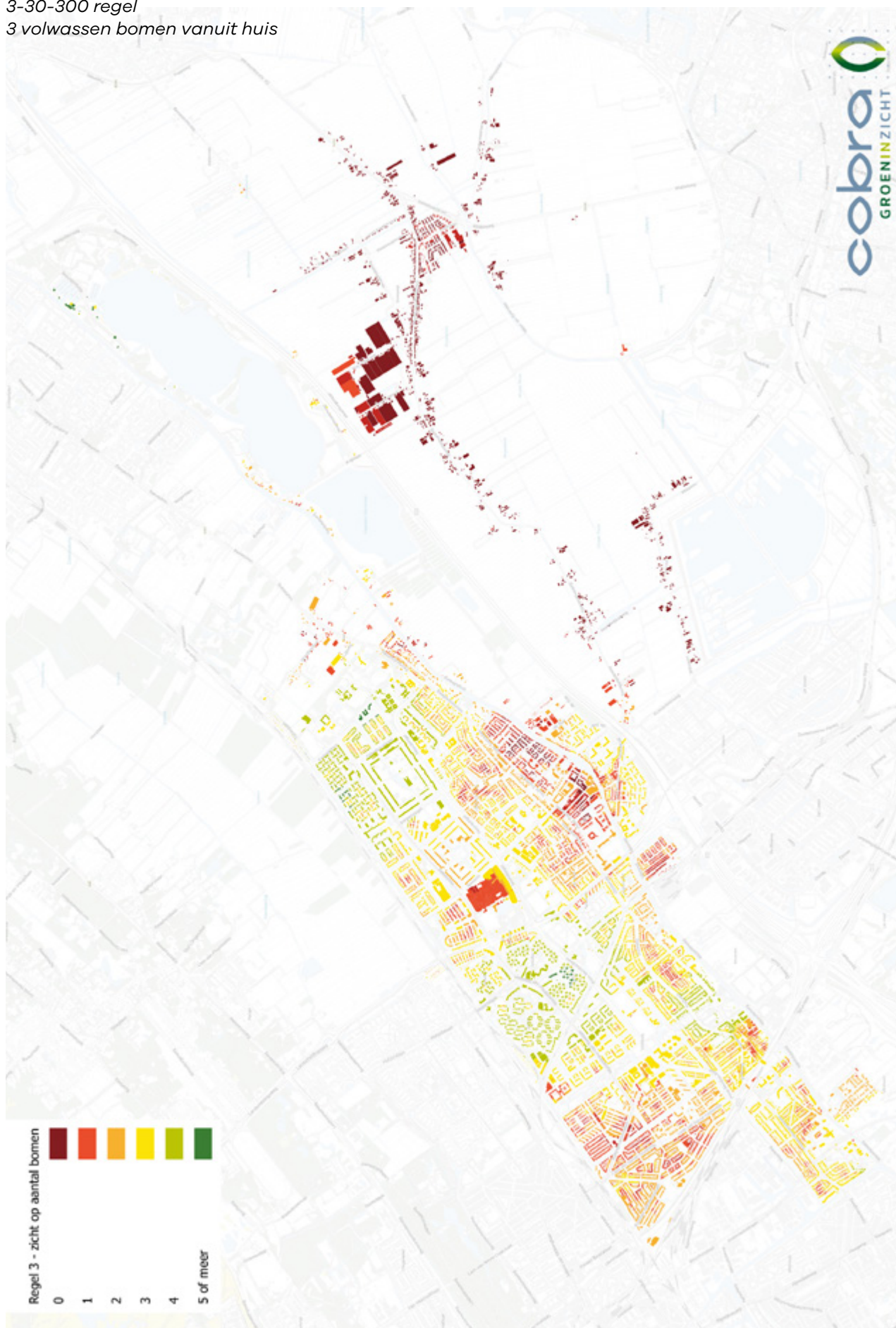
Cultuurhistorische waarde	Vormt een karakteristieke eenheid met gebouwen of functies van gebouwen of plaatsen zoals stadhuizen, kerkhoven, parken, boerderijen, oprijlanen enzovoorts. Het weghalen van de boom verkleint of vernietigt de cultuurhistorische waarde van het geheel.
Natuurwaarde	Biedt schuil- of leefgebied voor bijzondere inheemse planten of dieren.
Dorpsschoon	Maakt deel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht.
Zeldzaamheidswaarde	Is dendrologisch (bomenwetenschappelijk) zeldzaam of vervult een unieke ecologische functie voor samenhangen in de natuur.
Esthetische waarde	Is beeldbepalend voor de plek, als solitair of als onderdeel van een groep of een gebouwd ensemble.
Toekomstwaarde	Heeft, gezien leeftijd, conditie en groeiomstandigheden, goede vooruitzichten om op middellange termijn in stand te blijven.
Uitzondering	
Gezondheid	Een boom wordt niet als monumentaal aangemeld als de gezondheid zodanig is dat de boom niet behouden kan blijven. De kans op herstel wordt afgewogen tegen de kosten. Alle monumentale bomen zijn VTA-plichtig.
Veiligheid	Een boom wordt niet als monumentaal aangemerkt als er een ernstig veiligheids- of schaderisico bestaat voor voetgangers, verkeer of gebouwen.

Bijlage 3

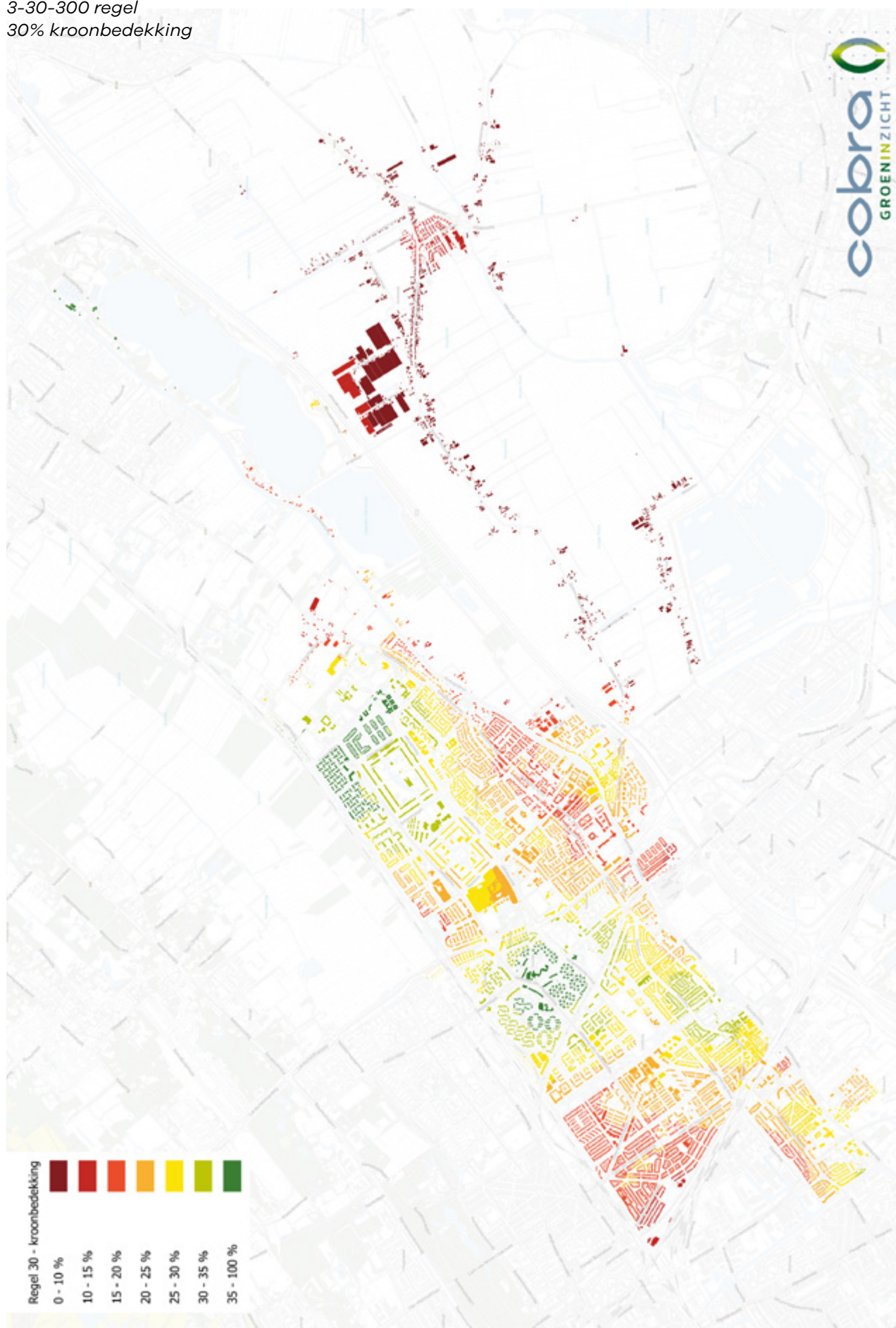
Hoofdgroen/boomstructuur en 3-30-300 regel

3-30-300 regel
3 volwassen bomen vanuit huis

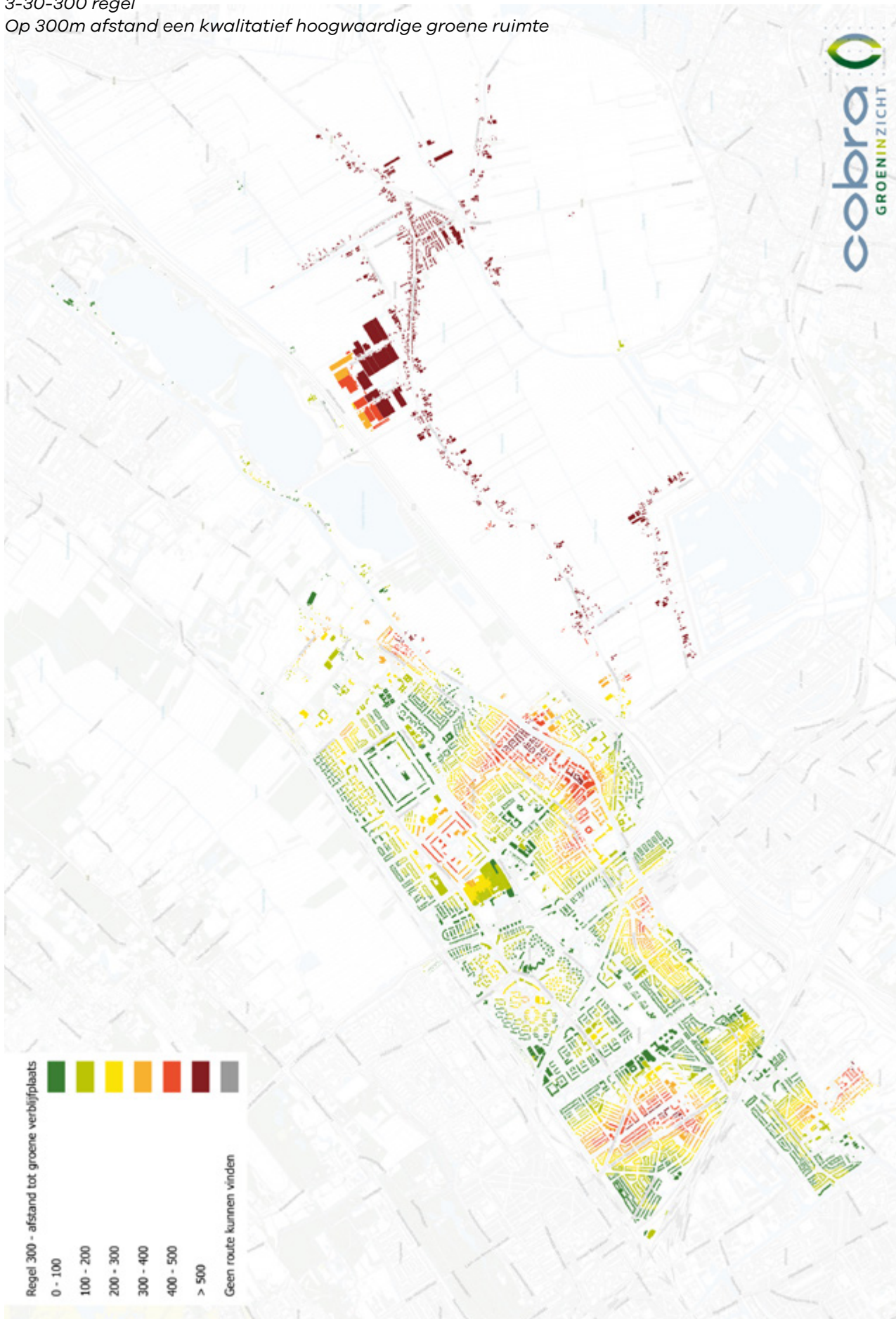

3-30-300 regel
30% kroonbedekking

3-30-300 regel

Op 300m afstand een kwalitatief hoogwaardige groene ruimte

Bijlage 4

Inpassingskader Bomen (voorbeeld, nog nader uit te werken)

De gemeente staat voor meerdere ruimtelijke opgaven, waaronder een grote woningbouwopgave. Tegelijkertijd is het behoud van bestaande bomen essentieel voor een leefbare, klimaatadaptieve en biodiverse leefomgeving. Daarom geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen het uitgangspunt dat bestaande waardevolle bomen vanaf de start integraal worden meegewogen. Het inpassingskader helpt bij het vroegtijdig in beeld brengen van deze bomen en het maken van een zorgvuldige afweging: eerst behoud en inpassing, dan pas alternatieven als verplanten of compenseren. Zo ontstaat per project een transparant en goed

onderbouwd ontwerp, waarin verschillende belangen zoals wonen, groen en klimaat in balans worden gebracht. Deze afweging vindt plaats in samenspraak met belanghebbenden

Voor ontwikkellocaties (zowel nieuwe ontwikkelingen als herinrichtingen) waar ook bomen aanwezig zijn, geldt:

1. Behoudt/inpassen van aanwezige bomen op huidige plek is het uitgangspunt vanuit Omgevingsvisie en Natuurherstelwet,
2. Aantonen middels ontwerp dat behoud écht niet mogelijk is,

Inpassingskader Bomen

Aanleiding _____

Toelichting _____

Kaart met bomen in plangebied _____

Informatie over de te boom/bomen:

Nummer	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Stamdiameter op 1,30 hoog	Leeftijd	Conditie	Ingreep

Ecologische waarde

Motivatie waarom de boom/bomen moeten worden gekapt, gerooid, gesnoeid of verplant:

Verplantmaatregelen: _____

Toepassen 'Register ecologische bomen'

Op ontwerpen worden bomen als bolletjes 5 jaar na aanplant ingetekend en wordt de beoogde eindsituatie mbt boomkroonprojectie verbeeld.

Informatie over de te herplanten boom/bomen:

Nummer	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aanplantmaat

3. Bomen Effect Rapportage (BER) laten opstellen door één van de aangewezen bureaus,
4. Op basis van de BER worden door de gemeente de uitgangspunten met betrekking tot behoud, herplant en compensatie van bomen bepaald in de vorm van een Inpassingskader Bomen,
5. Op basis van het Inpassingskader Bomen wordt het ontwerp verder uitgewerkt.
6. Inpassingskader Bomen is onderdeel van de besluitvorming.

Bijlage 5

Register ecologische bomen

Wat is het Register Ecologische Bomen?

Doel van het register is bij de vervanging van beheerbomen en bij de aanplant van nieuwe bomen te kiezen voor bomen met een hoge ecologische waardering. Hiermee kan de gemeente de kansen voor biodiversiteit in de stad vergroten, waaronder voor vogels en insecten. De lijst heeft een communicatieve waarde voor mensen die werken aan het bomenbestand in de stad, bij onder meer Beheer en Ontwerp. De lijst is opgesteld door de ecologen van de gemeente en getoetst door verschillende experts.

Toelichting op de Ecologische Waarderingen bomen:

Waardering -1 Dit zijn de invasieve exoten of soorten die daar naar neigen. Deze bomen kunnen niet worden aangeplant. Een voorbeeld van een dergelijke boom is: de Amerikaanse eik

Waardering 0 Dit zijn de soorten van buiten Europa, die nooit een verspreidingsgebied binnen Europa hebben gekend of Europese soorten die zeer weinig ecologische relaties hebben en waar meer waardevolle alternatieven voor bestaan. Voorbeelden zijn Amerikaanse Acer soorten en Platanus. Deze soorten kunnen alleen worden aangeplant als er geen alternatieven bestaan voor de specifieke groeiplaats. In de praktijk zijn dat die soorten het in de smalle versteende straten uithouden in de verharding.

Waardering 0,5 Arcto-Tertiary geoflora. Dit zijn soorten en groepen die voor en tussen de ijstijden voorkwamen in Europa en waar van verwacht kan worden dat zij ecologische relaties ontwikkelen naarmate het verdere herstel van de ijstijden vordert. Deze soorten mogen (met mate, max 50% van een beplantingsplan) worden aangeplant, maar worden niet aanbevolen. Voorbeelden zijn: Liquidambar, Cercidiphyllum en Magnolia

Waardering 1 Cultivars en hybriden van Europese soorten. Dit zijn vaak steriele cultivars of soorten die minder toepasbaar zijn in dit gedeelte van Europa. Hiervoor geldt dat er meer ecologisch waardevolle alternatieven voorhanden zijn. Deze soorten mogen (met mate, max 50% van een beplantingsplan) worden aangeplant maar worden niet aanbevolen. Voorbeelden: Crataegus × media 'Paul's Scarlet' en Kronkelwilg

Waardering 2 Meer waardevolle cultivars (bv. door hun toepasbaarheid in het stedelijk milieu), Archeofyten en enkele ecologische exoten. Deze soorten mogen worden aangeplant en krijgen de voorkeur bij beplantingsplannen. Voorbeelden zijn: Malus cultivars, Amandel en de verschillende treur- en opgaandevormen van onze inheemse soorten.

Waardering 3 Soorten en cultivars ecologisch waardevol. Deze soorten mogen worden aangeplant en krijgen de voorkeur bij beplantingsplannen. Voorbeelden zijn: Spaanse aak en de fladderiep

Waardering 4 Soorten met een zeer hoge ecologische meerwaarde. Dit vaak door een combinatie van functies: waardplant én schuilplek of stekels én bessen. Sterke voorkeur bij beplantingsplannen. Voorbeelden zijn Wintereik en Tweestijlige meidoorn.

Bijlage 6

Handboek Beheer Openbare Ruimte (nader uit te werken)

De verschillende onderdelen met betrekking tot stand- en groeiplaatsinrichting van bomen wordt nader uitgewerkt voor het Handboek Beheer Openbare Ruimte, conform Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen. Hieronder voorbeelden van richtlijnen die nog kunnen wijzigen.

Richtlijn voor doorwortelbaar volume

Groenelement	Doorwortelbaar volume (m3)	Stamomtrek bij aanplant (cm)	Aanvulling
Bomen in de Hoofdbomen- en wijkbomenstructuur	25-40	20/25	
bomen 1e en 2e grootte buiten de Hoofdbomenstructuur	>25	20/25	
Bomen 3e grootte	>15	18/20	
Bomen op bijzondere plekken	40	25/30	
Bomen in open grond	2	20/25	
Bomen in open grond (park)	3	20/25	

Boomspiegels

Voor voldoende vocht en zuurstof is het belangrijk dat de boomspiegel voldoende groot is. Nieuwe bomen krijgen een boomspiegel van 90 x 90 cm. Naarmate de boom groter wordt, is een grotere boomspiegel nodig voor voldoende vocht en zuurstof. De boomspiegels worden dan aangepast volgens onderstaande boomspiegelmaten:

- stamdiameter >ø35 cm, boomspiegel 1,50 x 1,50 m
- stamdiameter >ø50 cm, boomspiegel 1,75 x 1,75 m
- stamdiameter >ø70 cm, boomspiegel 2,00 x 2,00 m.

Groeiplaatsinrichting

Raadpleeg Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen

Samenstelling bomengrond en bomenzand

Raadpleeg Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen

Wortelopdruk

De actie van de gemeente is afhankelijk van de ernst van de situatie, rekening houdend met de locatie. De gemeente hanteert daarbij de volgende oplossingen waarbij vellen zo lang mogelijk wordt uitgesteld.

1. Opknappen van de verharding
2. Technische oplossingen en standplaatsverbetering
3. Zoeken naar functieverandering
4. Plan van aanpak vellen en herplant

Bijlage 7

Afwegingskader en uitgangspunten overlastbomen

Bij de afweging spelen de volgende zaken mee:

- De status van de boom: beschermde bomen (lijst waardevolle bomen) en bomen die onderdeel uitmaken van de hoofd- en wijkgroenstructuur zijn het belangrijkste groene kapitaal van de gemeente.
- Technische eisen: is de kwaliteit van de standplaats toereikend om de boom op deze plek duurzaam in stand te houden?
- Duurzaamheid oplossing: heeft de beoogde oplossing consequenties voor de kwaliteit van de boom zelf?
- Kosten: is er sprake van een eenmalige investering met een blijvend (goedkoop) resultaat? Of betreft het een maatregel met een repeterend karakter die de onderhoudskosten structureel omhoog brengt.
- Is de vraag redelijk en klopt de motivering van de aanvrager?
- Wat zijn de mate en de duur van de overlast?
- Heeft de schaduwoverlast betrekking op voor- of achtertuin? De achtertuin wordt vaker gebruikt en hier zal schaduwoverlast sterker worden ervaren dan in een voortuin.
- Is het een klacht die slechts bij één individu voorkomt? Of is het een klacht die bij het merendeel van de straatbewoners voorkomt?
- Precedentwerking van de maatregel: daarbij moet rekening gehouden worden met de precedentwerking die van zo'n maatregel uitgaat. Een boom staat namelijk vaak niet alleen, maar met meerdere in een straat.
- Het karakter van de omgeving: is het de enige boom in de straat? In hoeverre verandert het groene karakter van de straat. Betreft het een beeldbepalende boom.
- Ecologische waarde: een boom kan fungeren als rust- en/of verblijfplaats van beschermde diersoorten of een rij bomen is van belang voor de vliegroute van bijvoorbeeld vleermuizen.
- De voorzienbaarheid van de situatie: als inwoners een woning in een boomrijke omgeving kopen, kunnen zij voorzien dat zij van die bomen zowel de lusten als de lasten zullen hebben.
- Maakt de boom onderdeel uit van een rij bomen of betreft het een solitaire boom?

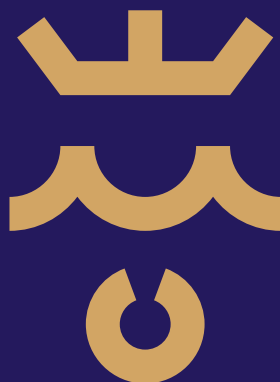
Soort klachten	Voorbeelden	Maatregelen
Seizoensgebonden klachten	Bladval	Regulier vuil ruimen conform de afgesproken beeldkwaliteit
	Vallende vruchten	Regulier vuil ruimen conform de afgesproken beeldkwaliteit
	Druipen van bijv. linde	Geen maatregelen
	Niet schadelijke insecten	Geen maatregelen
	Allergieklachten	Geen maatregelen
Klachten door uitgroei van bomen	Beperkte toetreding zonlicht in woning of tuin	Deel van de dag geen zon: Geen maatregelen
		Volledige dag geen zon: boomtechnisch verantwoorde, structurele snoeimaatregelen zoals opkronen (niet: uitlichten, kandelaberen, etc.)
	Schaduw op zonnepanelen	Geen maatregelen
	Belemmering uitzicht (niet verkeerstechnisch)	Deels geen uitzicht: Geen maatregelen
		Geheel geen uitzicht: boomtechnisch verantwoorde, structurele snoeimaatregelen zoals opkronen (niet: uitlichten, kandelaberen, etc.)
	Overhangende takken in tuin	Geen maatregelen
	Schade door wortels aan bestrating	In gevaarlijke situaties boom technisch verantwoorde wortelkap toepassen
	Schade door wortels aan gebouwen of riolering	Bij aantoonbaar ernstige schade boom technisch verantwoorde wortelkap uitvoeren
	Laaghangende takken	In straatprofiel wanneer boom niet aan beeld voldoet: opkronen
		In parken en brede groenstroken: geen maatregelen
	Schadelijke insecten	Bij schade veroorzakende insecten (bv eikenprocessierups): bestrijding volgens richtlijnen
	Vallende takken	Bij dood hout: takken dikker dan 4 cm verwijderen
		Bij ziekten: intensieve controle op locatie met hoge gevaarzetting, aangetaste takken verwijderen
Klachten door gevaarlijke situaties	Bomen groeien tegen gebouwen	Boomtechnisch verantwoorde, structurele snoeimaatregelen zoals opkronen (niet: uitlichten, kandelaberen, etc.) of het verwijderen van probleemtakken
	Belemmering uitzicht (verkeerstechnisch)	Boomtechnisch verantwoorde, structurele snoeimaatregelen zoals opkronen (niet: uitlichten, kandelaberen, etc.) of het verwijderen van probleemtakken. Wanneer dit onvoldoende is dient de boom te worden verwijderd. Bij bomen op bomenlijst dient (indien mogelijk) de verkeerssituatie te worden aangepast.

Bijlage 8 Interviews

Basisvragen per interview

Hieronder de vragen die zijn gesteld aan de verschillende stakeholders

- Visie voor de komende 10 jaar – wat vinden jullie daar belangrijk in?
- Vorige bomennota – wat zouden jullie veranderen? Welke wijzigingen noodzakelijk?
- Kapvergunning is vrij, tenzij... willen jullie af van de APV (geen bomenverordening nodig). Kan ook in de omgevingswet – opnemen in omgevingsvisie?
- Nieuwe boomstructuren – waar zijn plekken om te vergroenen? Zijn bestrijding van klimaatverandering en hittestress benoemd? Zien jullie andere plekken dan de gemeente?
- Hoe is de samenwerking met de gemeente?
- Monumentale bomenlijst – hoe is jullie aandeel daarin?
- Welke andere partijen dienen we te betrekken?
- Hoe staan jullie er in bij de ontwikkeling van zonnevelden en windmolens in relatie van te planten of te kappen bomen?

Gemeente Leidschendam-Voorburg,
juli 2025